

ESTUDIS FORASTERS SOBRE EL JUDAISME CATALÀ FINS A L'ANY 1929

per Jaume Riera i Sans

Quan fundàvem la nostra Associació a Tàrrrega, el 13 d'abril de 1985, iniciàvem el lent procés de la creació i el muntatge de la infraestructura necessària per al desplegament dels estudis, progressivament vastos i aprofundits, del judaisme català.

Un element primordial d'aquella infraestructura que calia crear, era la bibliografia, indubtablement, disciplina ingrata i vulnerable, com poques més n'hi ha, dins el camp dels treballs intel·lectuals. No teníem bibliografies, o almenys bones bibliografies a mà, del nostre tema específic d'estudi, perquè els que ens havien fet de mestres no se n'havien ocupat. I sense bibliografia no podíem avançar gaire o, ni tan sols, ben mirat, començar.

La tardor de 1986 apareixia la revista CALLS, que era un dels punts o elements d'aquella infraestructura. Ja al primer número vaig procurar que no hi faltessin pàgines bibliogràfiques. Hi vaig encetar un repertori amb la relació descriptiva d'aquells treballs sobre el judaisme català que s'havien publicat a la nostra pàtria, començant l'any 1970 i acabant en la data de fundació de la nostra Associació. Era una parcel·la molt limitada, certament, de la bibliografia completa sobre el judaisme català que encara ara no tenim. «Nemo repente fit summus», diu l'antic aforisme, i una bona bibliografia requereix moltes hores de treball silenciós, metòdic i absorbent.

Aquella primera relació va anar seguida, en els dos volums consecutius de la revista, del repertori de treballs publicats, sempre al nostre país, durant els períodes 1929-1969 i 1836-1928, respectivament; amb la qual cosa, com deia a la pàg. 103 del núm. 3 de CALLS, donava per

conclusa i realitzada la primera fase del projecte inicial: saber quins havien estat els estudis sobre judaisme català publicats a casa nostra.

El resultat fou un total de 563 referències bibliogràfiques, que han estat acollides bastant diversament per part del públic estudiós. Hi ha qui ha considerat aquell repertori com una bibliografia «utilíssima», i qui l'ha qualificat d'«absurda». El que és jo, penso que no cal justificar novament els criteris que guiaren la confecció d'aquelles referències. Avui, a quatre anys de distància, no crec que el projecte anés errat, ni que s'hagin enganyat gens els qui han fet servir aquell repertori que es confessava parcial; ni crec que s'enganyin ni es despistin els que faran servir la tanda de referències bibliogràfiques que ara es publica.

El que ara es publica és, tot simplement, la part complementària del primer període cronològic del repertori inicial; és a dir, la referència bibliogràfica i la descripció o anàlisi breu dels treballs que afecten el judaisme català, publicats *fora* del nostre país des de final del segle XVIII fins a 1929. Així com les referències anteriors portaven el peu d'impres- ta d'una localitat pertanyent als països catalans, les referències d'ara porten un peu d'impres- ta foraster, més pròxim o més remot, de qualse- vol país del vell i del nou continent.

Com fins ara, les fitxes es refereixen a estudis, en un sentit més o menys ample que intenta de mantenir-se coherent amb ell mateix. En queden expressament fora molts dels escrits de divulgació o amb infor- mació de tercera mà, sobretot si són breus i difícilment accessibles; així com les edicions de textos antics no acompanyades de presentacions científiques, competents i congruents, és a dir, sense estudi pròpiament dit. Tant aquells escrits purament divulgatius com aquestes simples edicions de textos, queden a l'espera del moment en què es confeccionarà la bibliografia total. De fet, encara no disposem de l'utilitatge escaient per poder controlar les dotzenes d'edicions d'obres com el *Séfer ha-Hinuk* o els *Shaaré ha-Teshubà*, per posar dos casos extrems. Tot arribarà, si res no entrebanca els nostres projectes.

Quant al sistema pràctic de presentació, continua igual que als repertoris anteriors. L'única novetat que potser cal advertir és aquesta: quan l'idioma en què és escrit el treball és diferent del que es dedueix del títol que hi figura, aquell és indicat entre parèntesis; cosa que ocorre en molts treballs redactats en hebreu, els títols dels quals estan en llatí, en alemany o en anglès. Quan només hi ha títol en hebreu, l'he traduït al català, indicant també, naturalment, que és en hebreu a l'original.

REPERTORI BIBLIOGRÀFIC

- 781-01 JOSEPH RODRÍGUEZ DE CASTRO, *Biblioteca Española*. Tomo primero, que contiene la noticia de los escritores rabinos españoles, desde la época conocida de su literatura hasta el presente. — Madrid 1781. — [34] + 668 + [168] pàg.

[Sing. 7]

Obra enciclopèdica, distribuïda per segles, que encara es consulta amb profit, no pas per la informació positiva que conté, sobre autors i obres, sinó per comprovar l'estat de coneixements bibliogràfics de la seva època i la font d'alguns errors. Índexs copiosos: alfabètic, cronològic, de matèries, de pàtries, de títols i de «cosas notables».

- 799-01 FRANCISCO MARTÍNEZ MARINA: *Antigüedades hispano-hebreas, convencidas de supuestas y fabulosas*. Discurso histórico-crítico sobre la primera venida de los judíos a España. — «Memorias de la Real Academia de la Historia» 3, Madrid, 1799, pàgs. 317-468.

[Sing. 1182]

Treball modèlic de crítica aplicada als historiadors moderns, fent veure la manca de fonament amb què s'afirma la presència de jueus a la Península en temps bíblics. Parla de les inscripcions hebrees de Morvedre a les pàgs. 381-418.

- 834-01 G.-B. DEPPING: *Les juifs dans le Moyen Age. Essai historique sur leur état civil, commercial et littéraire*. — París 1834. — XXIV + 548 pàg.

[Sing. 130]

Treball premiat amb «Mention très-honorable», per l'Acadèmica Reial de París. Representa un bon esforç d'exposició històrica, si bé la informació és escassa, l'abast massa general, no té un accés directe a les fonts i s'entreté sovint en anècdotes. Sense bibliografia ni índexs. Fou traduït a l'alemany, sovint reeditat, i reproduït fotostàticament l'any 1974.

- 835-01 D.M.J. HENRY: *Histoire de Roussillon, comprenant l'histoire du Royaume de Majorque*. — 2 vol. — París 1835. — Vol. II, pàgs. 196-216: «Chapitre IX: Juifs. Leur établissement à Perpignan. Leur nombre. Persécutions. Leur état politique. Leurs usures. Leur juridiction. Leur vanité. Expulsion. Spoliation».

Perfil d'una història basada en documents, massa pocs perquè signifiquin una suficient aproximació a la realitat.

- 841-01 JAMES FINN: *Sephardim, or the History of the Jews in Spain and Portugal*. — Londres 1841. — XV + 486 pàg.

[Sing. 136]

Xerrameca sense mètode ni concert, i sense la informació mínima per escriure sobre el tema. Sense bibliografia ni índexs.

- 847-01 FRANCISQUE MICHEL: *Histoire des races maudites de la France et de l'Espagne*. — 2 vol. — París 1847.

[Sing. 174]

Estudia els cagots o llebreros i, per ampliar el tema, entre els altres grups marginats, fa una breu història dels xuetes a les pàgs. 33-41 del segon volum.

- 847-02 ADOLFO DE CASTRO: *Historia de los judíos en España, desde los tiempos de su establecimiento hasta principios del presente siglo*. — Cadis 1847. — 224 + 29 pág.

[Sing. 122]

Assaig, més que estudi o exposició històrica, en to laudatori, completament negligible per a l'estudi del judaisme català, i per a molts d'altres. N'hi ha edicions en versió anglesa dels anys 1851 i 1973. [Sing. 123 i 124]

- 848-01 JOSÉ AMADOR DE LOS RÍOS: *Estudios históricos, políticos y literarios sobre los judíos de España*. — Madrid 1848. — XXX + 672 pág.

[Sing. 84]

Té tres parts. La primera és una història dels jueus al regne de Castella. La segona és un refregit de la *Biblioteca Española* de Rodríguez de Castro (pàgs. 226-464). La tercera és una història literària dels sefardites, tret del mateix lloc. Sense índexs. Se'n publicà una versió francesa a París, l'any 1861. [Sing. 85]

- 848-02 E. H. LINDO: *The history of the Jews of Spain and Portugal, from the earliest times to their final expulsion from those kingdoms and their subsequent dispersion, with complete translations of all the laws made respecting them during their long establishment in the Iberian peninsula*. — Londres 1848. — XIV + 384 pág.

[Sing. 164]

Història en estil panegíric i llagrimós, que deixa arraconada la informació sobre els jueus catalans. Sense bibliografia ni índexs. N'hi ha una reedició fotostàtica, Nova York 1970.

- 848-03 SALOMO WERBLUNER: *Josephi Kaspi, grammatici et philosophi saeculo XIII. Commentaria hebraica in R. Mosis Maimonidis tractatum «Dalalat al Hairin» (...)* (en hebreu). — Frankfurt a. M. 1848. — [4] + 7 + XVI + 152 + [11] pág.

Edició dels dos breus comentaris del rabí català, amb una presentació general de les seves obres.

- 851-01 *Abraham bar Chyiah, the Prince, who flourished in Spain in the 11th Century, on the Mathematical and Technical Chronology of Hebrews, Nazarites, Mahometans, etc.*, printed for the first time from two Mss. of Paris and Oxford at the expense of The Hebrew Antiquarian Society. Edited and printed by Herschell Filipowski (en hebreu). — Londres 1851. — XX + 122 pàg.

Edició sense notes, del *Séfer ha-Ibbur*, amb una breu presentació d'aquesta i de les altres obres del rabí de Barcelona.

- 851-02 J. H. SHORR: *Acords passats entre algunes aljames de Sefarad l'any 5115 (1354)* (en hebreu). — «Hehalutz. Periodical for Jewish Research» (en hebreu) 1, Lvov 5612 (= 1851-1852), pàgs. 20-35.

[Sing. 2338]

Publica, amb presentació i notes, els famosos acords signats pels delegats de les aljames de Catalunya i València l'any 1354 (traduïts al català per Eduard Feliu i publicats a CALLS 2, Tàrrrega 1987, pàgs. 147-162). Hi ha una reedició fotostàtica de tota la publicació, amb índexs, Jerusalem 1972, d'on he pres el subtítol en anglès.

- 852-01 JAKOB REIFMAN: *Vida i obres de rabí Zerahya ha-Leví, autor del «Maor» (...)* (en hebreu), — Praga 5613 (= 1852-1853). — 70 pàg.

Indica unes poques dades biogràfiques i publica algunes poesies d'aquest rabí del segle XII, conegut amb l'apel·latiu «gerundi».

- 854-01 M. SAENGER: *Ueber den Verfasser des polemischen Werkes «S. ha-Kelima» oder «Kelimat ha-Goym»*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 3, Leipzig 1854, pàgs. 320-327.

[Sing. 1619]

Recull referències externes i indicis interns que perfilen la personalitat de l'enigmàtic *Efodi*.

- 855-01 [M.] SAENGER: *Ueber die Aussprache und Bedeutung des Namens Profyyt*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 4, Leipzig 1855, pàgs. 197-202.

Examina diverses lectures i significacions que s'han donat al nom. No sembla que encerti a trobar **les autèntiques**. Anys més tard tornaria a donar voltes sobre la qüestió a «Hebräische Bibliographie» 8, Berlín 1865, pàg. 126-127.

- 858-01 JOSEPH PERLES: *Ueber den Geist des Commentars des R. Moses ben Nachman zum Pentateuch und über sein Verhältniss zum Pentateuch-Commentar Raschi's*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 7, Leipzig 1858, pàg. 81-97, 117-136.

Examina alguns punts del famós comentari del rabí de Girona. En unes notes a part, publicades a les pàgs. 113-116 i 145-159, fa una llista d'obres citades al comentari.

- 859-01 *Descendants of Secret Jews in Spain. Their former and present Position*. «The Jewish Chronicle and the Hebrew Observer», vol. 16, núm. 234, Londres, 10 de juny 1859, pàg. 2

[Sing. 736]

Un anònim redactor explica el desconcert que li ocasionà topar a Madrid amb un xueta que se sentia jueu i creia de debò en el cristianisme.

- 860-01 MOSHE STEINSCHNEIDER: *Llibre de la Disputa de Nahmànides, sobre la religió, davant el rei i nobles, amb el comentari de Nahmànides sobre Isaïes 53, 1* (en hebreu). — Stettin 5620 (= 1859-1860). — 26 pàg.

[Sing. 1783]

Edició feta col·lacionant antigues edicions amb un manuscrit de Leiden i un altre de Breslau que, a parer de l'editor, no estaven tan deturpats com els que fins aleshores s'havien imprès. L'anotació és breu i l'estudi crític, intern o extern, nul. (N.B.: Malgrat que el manuscrit més antic, segons el mateix Steinschneider, és 400 anys posterior a la Disputa, i malgrat que ningú, fins avui, no ha fet un estudi crític del text polèmic, tothom ha pres l'edició de Steinschneider com si reproduís exactament les frases consignades per la ploma del rabí de Girona del segle XIII).

- 860-02 JOSEPH PERLES: *Nachträge über R. Moses ben Nachmann*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 9, Leipzig 1860, pàgs. 175-195.

Continua la sèrie de notes erudites publicades al volum setè de la revista, i publica el text crític de la carta del rabí de Girona als savis de França sobre els escrits de Maimònides (pàgs. 184-195). Més notes i breus complements d'A. Geiger i M. Steinschneider foren publicats a «Hebräische Bibliographie» 3, Berlín 1860, pàgs. 74-76.

- 860-03 *Sefer Hegjon Ha-Nefesch, oder Sitten-Buch, von Abraham bar Chijja ha-Nasi (c. 1100)*. Dabei eine Abhandlung über des Buch und den Verfasser, von Sal. Jeh. L. Rapoport (...). Herausgegeben aus einen sehr alten Handschrift der Leipziger Raths-Bibliothek, nebst einer ausführlichen Biographie des Verfassers, von E. Freiman (en hebreu). — Leipzig 1860. — LXIII + [1] + 43 pàg.

La biografia del rabí de Barcelona i l'enumeració de les seves obres acaba a la pàg. XX.

- 860-04 E. LA RIGAUDIÈRE: *Histoire des persécutions religieuses en Espagne. Juifs. Mores. Protestants.* — París 1860. — XV + 340 pàg.

[Sing. 161]

Història pamfletària, amb un vernís de treball consciencios. Dedicada les pàgs. 1-138 a la història dels jueus, basant-se en Adolfo de Castro i José Amador de los Ríos; per tant, la part dedicada al judaisme català és ínfima.

- 860-05 EDM. LE BLANT; ERNEST RENAN: *Sur une inscription trilingüe découverte à Tortose.* — «Revue Archéologique», Nouvelle Série 2, París, 1860, pàg. 345-350.

[Sing. 1113]

Descriuen la inscripció a través d'un calc en guix existent a l'Académie des Inscriptions de París. Encara que molt gastada, diuen, el seu text hebreu es pot reconstruir per d'altres inscripcions jueves del segle XIII, trobades a París. Pel conjunt dels seus elements o signes d'identitat, la daten el segle VI. (El cèlebre arqueòleg Raffaele Garrucci, en una conferència publicada a «La Civiltà Cattolica», Serie quinta 3, Roma 1862, pàg. 87-97, refutà la datació i retardà la làpida al segle X, com a mínim, precisament per l'ús de la llengua hebrea, desusada pels jueus d'Occident fins a la seva recuperació, ja dins l'Edat Mitjana).

- 860-06 M. KAYSERLING: *Die Juden auf Mallorca.* — «Jahrbuch für die Geschichte der Juden und des Judenthums» 1, Leipzig 1860, pàgs. 67-100.

[Sing. 795]

Esbós d'història dels jueus de Mallorca, reproduïda en llibre l'any següent.

- 861-01 M. KAYSERLING: *Die Juden in Navarra, den Baskenlaendern und auf den Balearen.* — Berlín 1861, — XII + 224 pàg. («Geschichte der Juden in Spanien und Portugal» I).

[Sing. 154]

La part dedicada als jueus de Mallorca i Menorca (pàgs. 155-189) té una informació mínima i intenta comprendre des del bisbe Sever fins als xuetes i el domini britànic. Índexs generals de noms de persona i de lloc.

- 861-02 I. BÉDARRIDE: *Les juifs en France, en Italie et en Espagne.* Recherches sur leur état depuis leur dispersion jusqu'à nos jours, sous le rapport de la législation, de la littérature et du commerce. — París 1861, — 2.ª ed. — VIII + 612 pàg.

[Sing. 96]

Exposició molt general, ordenada per segles. Pel que fa al judaisme català, les seves fonts d'informació són tan escasses que es pot deixar completament de banda. La primera edició és de 1859, i la tercera de 1867. N'hi ha una versió castellana publicada l'any 1947. [Sing. 95]

- 861-03 ISIDORE CAHEN: *L'inscription trilingüe*. — «Archives Israélites» 22, París 1861, pàg. 278-280.

[Sing. 1108]

Notícia de la descoberta de la inscripció de Tortosa i la seva recent publicació acadèmica a París. La notícia està emmarcada o precedida d'una llarga ressenya de la versió francesa dels *Estudios* d'Ámador de los Ríos, i de les obres de La Rigaudière i Bédarride (pàg. 158-163, 222-233, 269-278), dedicant un apartat especial a comentar la Disputa de Tortosa («Le Colloque de Tortose»).

- 862-01 L. OURY: *Le Meiri de Perpignan*. — «Archives Israélites» 23, París 1862, pàgs. 203-206.

Descriu una pedra tumular referent a un Don Vidal Salomó. Creu que és el rabí de Perpinyà, si bé la pedra es conserva a Tolosa i no s'ha aclarit d'on prové.

- 863-01 H. GRAETZ: *Geschichte der Juden von Maimuni's Tod (1205) bis zur Verbannung der Juden aus Spanien und Portugal*. Band 7, Hälfte 1. — Leipzig 1863. — XII + 524 pàg.; Band 7, Hälfte 2. — Leipzig 1864. — XVI + 498 pàg.

Part d'una història general dels jueus, d'intenció apologètica, escrita amb un gran bagatge de coneixements d'història jueva i una excel·lent capacitat de síntesi. Trigà molts anys a ser superada, en part perquè l'autor en féu una segona edició revisada (d'aquests dos volums, l'any 1873), i fins una tercera edició completament refosa (els anys 1890 i 1894, que ressenyem al seu lloc). També se'n féu una edició «popular», encara més propagandística, sense notes ni índexs, que fou traduïda al francès, a l'hebreu, al polonès, al rus, al iddish i a l'anglès [Sing. 144]. La versió francesa assenyalada per [Sing. 145] és mutilada i no toca el judaisme català.

- 863-02 J. PERLES: *R. Salomo b. Abraham b. Adereth. Sein Leben und seine Schriften nebst handschriftlichen Beilagen*. — Breslau 1863. — 5 + 83 + 61 pàg. [Sing. 1866]

Liquida la biografia en una sola pàgina, i dedica la resta a exposar algunes de les coses que apareixen als dictàmens del famós rabí i al recull de cartes i escrits referents a la controvèrsia maimonidiana aplegats per Abba Mari ben Mossé, de Lunell, amb el títol *Minhat Qenaot*, a començament del segle XIV (imprès a Pressburg l'any 1838). Les pàg. 58-83 són de notes i bibliografia. Les darreres, numerades en hebreu, contenen els textos.

- 865-01 [ERNEST] RENAN: *Nouvelles observations d'épigraphie hébraïque*. — «Journal Asiatique», 6.ª Série, vol. 5, Paris 1865, pàgs. 550-570.

[Sing. 1120]

A la part final (pàgs. 569-570), rebutja la datació tardana de la cèlebre inscripció trilingüe de Tortosa proposada per Garrucci, i es reafirma en la seva datació en plena època visigòtica.

- 865-02 [M. STEINSCHNEIDER]: *Samuel Benveniste und Maimonides über Asthma*. — «Hebräische Bibliographie» 8, Berlín 1865, pàgs. 85-89.

Dóna notícia de diversos manuscrits de la versió hebrea de l'obra mèdica de Maimònides, i d'alguns jueus catalans que portaven el nom de Samuel Benveniste. Més notícies afegides per M. Kayserling a les pàgs. 125-126; i encara més notícies del mateix Steinschneider al vol. 9, 1869, pàg. 9, i vol. 10, 1870., pàgs. 83-84.

- 865-03 *Maase Efod*. Einleitung in das Studium und Grammatik der hebräischen Sprache von Profiat Duran, (...) zum ersten Male herausgegeben von Dr. Jonathan Friedländer und Jakob Kohn. — Viena 1865. — [7] + 49 + VIII + 248 pàg.

Edició científica de la gramàtica del rabí perpinyanès, amb un estudi complet sobre l'autor i les seves obres, en alemany (pàgs. 1-17), i un examen dels manuscrits de la seva obra gramatical (pàgs. 17-39). En apèndix publiquen cinc escrits menors, entre els quals les cartes a Meir Cresques i a Yosef Abraham (pàgs. 179-226). N'hi ha una reedició fotostàtica, Jerusalem 5730 (= 1969-70).

- 865-04 M KAYSERLING: *Die Disputation des Bonastruc mit Frai Pablo in Barcelona*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 14, Breslau 1865, pàgs. 308-313.

[Sing. 1777]

Reproduceix el document reial que parla de la disputa tinguda pel mestre jueu de Girona amb fra Pau, a Barcelona, l'any 1263, i en conclou que Bonastruc no és la mateixa persona que rabí Mossé ben Nahman.

- 865-05 [H.] GRAETZ: *Die Disputation des Bonastruc mit Frai Pablo in Barcelona*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 14, Breslau 1865, pàgs. 428-433.

[Sing. 1775]

Replica la conclusió exposada per Kayserling a les pàgs. 308-313 de la mateixa revista, i es manté en la seva convicció de l'existència d'una única **disputa pública**, i, en conseqüència, de la identitat de Bonastruch Saporta amb rabí Mossé ben Nahman.

- 865-06 [M.] KAYSERLING: *Bigamie noch im vierzehnten Jahrhunderts*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 14, Breslau 1865, pàgs. 390-391.

[Sing. 499]

Reprodueix la llicència de bigàmia concedida per Jaume II a Astruch Mercadell, l'any 1323, ja publicada al volum 6 dels «Documentos Inéditos del Archivo de la Corona de Aragón» (1850).

- 866-01 M. KAYSERLING: *Zur Geschichte der Juden in Barcelona*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 15, Breslau 1866, pàgs. 81-95, 400.

[Sing. 409]

Recull unes poques dades ja conegudes sobre jueus de Barcelona, i reproduceix sis documents reials ja publicats (pàgs. 89-95).

- 866-02 *Don Chasdai Creskas' religionsphilosophische Lehren in ihrem geschichtlichen Einflusse dargestellt*, von Dr. M. Joël. — Breslau 1866. — IV + 83 pàg. («Beiträge zur Geschichte der Philosophie» 2).

Exposició general del contingut del llibre del pensador barceloní, amb referències contínues a Spinoza, que interessava més especialment a l'autor. Traduït a l'hebreu, fou publicat a Tel Aviv l'any 1928.

- 867-01 J. DEREMBOURG: *L'inscription trilingüe de Tortose*. — «Journal Asiatique», 6.ª sèrie, vol. 9, París 1867, pàgs. 354-358.

[Sing. 1109]

Fa disquisicions erudites sobre els noms propis que hi apareixen.

- 867-02 [M.] KAYSERLING: *Das Sendschreiben des Don Chasdai Creskas noch einmal*. «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 16, Breslau 1867, pàgs. 311-316.

Edita novament la carta del rabí de Saragossa i en compara els diferents textos coneguts, sense fer-ne una edició crítica.

- 867-03 M. STEINSCHNEIDER: *Abraham Judaeus: Savasorda und Ibn Esra. Zur Geschichte der mathematischen Wissenschaften im 12. Jahrhundert*. — «Zeitschrift für Mathematik und Physik» 12, Leipzig, 1867, pàgs. 1-44.

Fa una exposició completa de les obres científiques d'Abraham bar Hiyya i d'Abraham Abenezrà, i classifica les referències que en fan les versions llatines medievals de les unes i de les altres. (Aquest treball fou reproduït al seu únic volum de *Gesammelte Schriften*, Berlín 1925, pàgs. 327-387.)

[Sing. 2625]

- 868-01 [Z. FRANKEL]: *Ueber die Authentie des Commentars Nachmani's zum Buche Job*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 17, Breslau 1868, pàgs. 449-458.

Intenta demostrar que es tracta d'un veritable pseudoepigràfic, posat per un cabalista sota el nom del rabí de Girona. (Tanmateix l'any 1963 el tradicionalista Chavel continuava publicant el comentari bíblic entre les obres de Mossé ben Nahman, perquè els arguments de Frankel no han estat acceptats per ningú).

- 868-02 [ADOLF] NEUBAUER: *Notes sur des manuscrits hébreux existant dans quelques bibliothèques de l'Espagne et du Portugal*. — «Archives des Missions Scientifiques et Littéraires», 2.ª Série, vol. 5, París 1868, pàgs. 423-435.

[Sing. 62]

A més de descriure manuscrits hebreus conservats en diverses ciutats peninsulars, transcriu una inscripció de Barcelona i una altra de Morvedre (Cantera-Millás, núm. 115 i 210-211).

- 868-03 THEODORUS KRONER: *De Abrahami Bedaresii Vita et Operibus*. Dissertatio inauguralis (...) in Academia Viadrina Vratislaviensi ad summos in Philosphia honores rite capessendos (...). — Breslau 1868. — 53 pàg.

Presentació molt general, aturant-se en la descripció del tractat de sinònims i en algunes qüestions lingüístiques.

- 868-04 [JOSEPH KOBAK]: *La carta polèmica de rabí Jacob de Venècia* (en hebreu). — «Jeschurun. Zeitschrift für die Wissenschaft des Judenthums» 6, Bamberg 1868, pàgs. 1-34 de la secció en hebreu.

[Sing. 1778]

Simple edició anotada de la carta contra fra Pau Cristià.

- 868-05 S.J.H [ALBERSTAM]: *La Disputa de Tortosa* (en hebreu). — «Jeschurun. Zeitschrift für die Wissenschaft des Judenthums» 6, Bamberg 1868, pàgs. 45-55 de la secció en hebreu.

[Sing. 1801]

Simple edició anotada de la breu relació comunicada des de Tortosa per rabí Bonastruch Desmaestre. Traduïda al català, fou publicada per Jaume Riera i Sans, *La Crònica en hebreu de la Disputa de Tortosa*, Barcelona 1974, pàgs. 9-27.

- 869-01 SELIG GRONEMANN: *De Profiatii Durani (Efodaei) vita ac studiis, cum in alias literas tum in grammaticam collatis*. — Breslau 1869. — 67 pàg.

Dissertació llatina per al doctorat en filosofia. Exposa la vida i obres de l'escriptor perpinyanès, i fa una descripció més precisa del seu tractat gramatical (pàgs. 31-65).

- 869-02 H. GROSS: *Aaron Hakohen und sein Ritualwerk «Orchot Chajim»*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 18, Breslau 1869, pàgs. 433-450, 531-541.

Fa un buidat d'autors i obres citades en aquest llibre, que hom creu compost a Mallorca després de l'expulsió del jueus de França.

- 871-01 S.J.H [ALBERSTAM]: *Guerra religiosa* (en hebreu). — «Jeschurun. Zeitschrift für die Wissenschaft des Judenthums» 8, Breslau 1871, pàgs. 17-56, 89-160 de la secció en hebreu.

Transcriu, amb unes poques notes, un recull de cartes i denúncies, dels segles XIII-XIV, contra els escrits de Maimònides i l'estudi de les ciències, i a favor seu.

- 871-02 AD. NEUBAUER: *Der Dichter Pinehas ha-Levi*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 20, Breslau 1871, pàgs. 455-459.

Dóna notícies bibliogràfiques d'aquest poeta de circumstàncies, del segle XIII, també conegut amb el nom de Vidal Profiat. Se sap que comprà una vinya a Canet de Rosselló.

- 872-01 AD. NEUBAUER: *Der Autor und die Abfassungszeit des «Sefer ha-Hinuk»*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 21, Breslau 1872, pàgs. 178-182.

A partir d'alguns manuscrits conservats a Oxford, intenta d'aportar clariïcs sobre aquesta obra anònima, comunament tinguda com escrita a Barcelona durant el segle XIII. Poca cosa aclareixen les precisions de D. Rosin, de les pàgs. 184-186.

- 872-02 M. STEINSCHNEIDER: *Jehuda ben Astruch aus Barcelona*. — «Hebräische Bibliographie» 12, Berlín 1872, pàgs. 59-60.

Dóna totes les referències bibliogràfiques modernes del llibre de sentències de Jafudà Bonsenyor, i afegeix, pel seu cantó, que no li és conegut el nom en la literatura hebrea.

- 873-01 [M. STEINSCHNEIDER]: *Ein Erdbeben zu Girona im J. 1427, nach einer hebräischen Quelle*. — «Hebräische Bibliographie» 13, Berlín 1873, pàgs. 85-86.

Dóna notícia d'una relació hebrea anònima sobre el terratrèmol, continguda en un manuscrit de Munic.

- 873-02 [M. STEINSCHNEIDER]: *Scheschet b. Benveniste*. — «Hebräische Bibliographie» 13, Berlín 1873, pàgs. 106-110.

Enfila una multitud de dades i referències bibliogràfiques que podrien fer relació al *nasí* de Barcelona de principi del segle XIII.

- 874-01 [M. STEINSCHNEIDER]: *Poeten und Polemiker in Nordspanien um 1400*. — «Hebräische Bibliographie» 14, Berlín 1874, pàgs. 77-79, 95-99; vol. 15, 1875, pàgs. 54-60, 78-84, 107-111; vol. 16, 1876, pàgs. 86-88; vol. 17, 1877, pàgs. 129-131.

[Sing. 1827]

Exposa les notícies, cartes i poesies contingudes en quatre manuscrits, obra de personatges que visqueren a Catalunya a cavall dels segles XIV i XV: Mossé Abbas, Salomó Bonafed, Salomó ben Labi, Astruch Cresques i Salomó de Piera. D'aquest, publica una llista dels primers versos de 40 poesies religioses (pàgs. 129-131).

- 874-02 HEINRICH JAULUS: *R. Simeon ben Zemach Duran. Ein Zeit-und Lebensbild*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 23, Breslau 1874, pàgs. 241-259, 308-317, 355-366, 398-412, 447-463, 499-514; vol. 24, 1875, pàgs. 160-178.

[Sing. 1940]

Monografia completa, en quatre capítols, sobre la vida del rabí de Mallorca i l'Alger, i les seves obres.

- 874-03 V[ICENTE] V[IGNAU]: *Carta dirigida a D. Juan II de Aragón por su médico, fijándole día para operarle los ojos*. — «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos, dedicada al Cuerpo Facultativo del ramo» 4, Madrid 1874, pàgs. 135-137. 230-231.

Publica i tradueix al castellà la carta de Cresques Abnarrabí a Joan II, datada a Lleida el 28 de setembre de 1468, congratulant-se de l'èxit de l'operació de l'ull dret, i fixant el dia 13 d'octubre per a l'operació de l'ull esquerre. L'original estava en poder de Gayangos, procedent del feix de llibres i documents que Zurita s'emportà de l'Arxiu Reial de Barcelona.

- 875-01 HEINRICH JAULUS: *Die Responsen des R. Isaak ben Scheschet chronologisch geordnet*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 24, Breslau 1875, pàgs. 320-325.

[Sing. 1982]

Jutjant pel títol, semblaria que ordena els dictàmens del rabí nascut a Barcelona; però el que fa és situar-ne alguns abans o després de dates més o menys precisades o precisables.

- 875-02 J[OSEPH] S[AMUEL] BLOCH: *Die Juden in Spanien. Eine historische Skizze.* In Bruchstücken vorgetragen im historischen Seminar der Münchener Universität. — Leipzig 1875. — 135 pàg.

[Sing. 106]

Exposició elemental, clara i ordenada, de la història literària dels jueus a Sefarad. La part principal, és clar, és dedicada al període de domini islàmic. Bibliografia a les notes. Sense índexs.

- 875-03 FIDEL FITA: *Lápida trilingüe de Tortosa.* — Dins *Museo Español de Antigüedades*, bajo la dirección del doctor don Juan de Dios de la Rada y Delgado, vol. 6, Madrid 1875, pàgs. 559-566.

[Sing. 1110]

Posa en relleu dos elements de la cèlebre inscripció fins aleshores ignorats: la seva descripció per part del canonge Cortès en una *Història de Tortosa* manuscrita, datada cap a 1747 (amb la qual cosa vindica la ciència espanyola, blasmada per Renan i Le Blant en la primera descripció de la làpida), i l'existència d'un magnífic crismó a la part del darrera (ignorat per aquells). Invalida, doncs, el caràcter jueu que els erudits francesos havien atribuït a la inscripció, i pot qualificar-los, a ells, d'«alucinados que desbarran», i els seus escrits, de «necias invectivas». Data la inscripció el segle VI o V, i explica el seu trilingüisme per imitació del títol de la creu. Una litografia.

- 875-04 JOSÉ AMADOR DE LOS RÍOS: *Historia social, política y religiosa de los judíos de España y Portugal* — Vol. I, Madrid 1875, XVI + 595 pàg.; vol. II, Madrid 1876, XII + 663 pàg.; vol. III, Madrid 1876, XI + 659 pàg.

[Sing. 86]

Primera història documental dels jueus peninsulars, des de l'època pre-romana (?) fins a l'abolició de la Inquisició (!), embolcallada amb una retòrica insuportable. És una gran ampliació dels seus *Estudios* (1848), lentament elaborada al marge dels estudis estrangers especialitzats, en hebreu o alemany. Per a les pàgines dedicades a la Corona d'Aragó, molt inferiors a les dedicades a Castella, empra exclusivament obres generals i documents ja coneguts, fins i tot els que reproduïx a l'Apèndix com a inèdits. Queda antiquada molt aviat, però com que és pertinençment citada, també ha estat sovint reimpressa, en un volum o dos. L'edició feta a Madrid l'any 1960, i les posteriors, tenen 22 fotografies i uns índexs de noms de persona, de topònims i matèries, i de títols de llibres.

- 876-01 [P. F.] FRANKL: *Ein handschriftliches Schreiben des Scheschet Benveniste über Maimuni's Wirksamkeit.* — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 25, Breslau 1876, pàgs. 509-513.

Simple edició de la carta, amb una breu presentació.

- 876-02 A. N[EUBAUER]: *Bibliographie*. — «Israelitische Letterbode» 2, Amsterdam 1876-1877, pàgs. 182-183; 3, 1877-1878, pàgs. 58-59.

[Sing. 2541]

Descriu un *mahzor* «segons el ritual de Catalunya», imprès a Salònic. Sobre aquesta edició i altres, hi ha més notes al «Zeitschrift für hebräische Bibliographie» 9, Frankfurt a.M. 1905, pàgs. 22 i 125.

- 877-01 ERN[EST] R[ENAN]: *Les rabbins français du commencement du quatorzième siècle*. — Dins *Histoire littéraire de la France*, vol. 27, París 1877, pàgs. 431-734.

Sèrie de bio-bibliografies dels rabins del segle XIV, i anteriors, residents a França o relacionats amb rabins francesos. Entre els del sud (pàgs. 509-734), a cavall dels segles XIII i XIV, n'hi ha que residiren al Rosselló, i també a Catalunya, després de l'expulsió de 1306, com Menahem Meirí (pàgs. 528-547), Leví ben Abraham (pàgs. 628-647), Abbamari ben Yosef (pàgs. 647-695), i altres exposats més succintament. Taules generals de noms, de matèries i de referències bibliogràfiques. És del domini públic que el veritable autor del treball fou Adolphe Neubauer. N'hi ha extrets, i reedicions fotostàtiques de 1900 i 1969, amb la mateixa paginació.

- 877-02 M. J. SCHLEIDEN: *Les Juifs et la Science au Moyen Âge*. — París 1877. — [3] + 84 pàg.

[Sing. 2624]

Pamflet panegíric dels jueus com a jueus, exaltat fins a l'extrem d'assegurar que foren «infiniment supérieurs à leurs contemporains chrétiens, tant par leur culture générale que par leur rôle dans toutes les sciences utiles à la vie» (pàgs. 65-66). L'original és alemany i també s'ha traduït a l'americà.

- 878-01 FIDEL FITA: *Epitafio hebreo (inédito) de Castellón de Ampurias*. — Dins *Museo Español de Antigüedades*, bajo la dirección del doctor don Juan de Dios de la Rada y Delgado, vol. 9, Madrid 1878, pàgs. 349-353.

[Sing. 483]

A partir d'un calc enviat per Girbal, publica una breu inscripció que diu trobada de poc en uns fonaments (Cantera-Millás, núm. 198). Transcriu el document reial de 1406 i la llicència episcopal per ampliar la sinagoga de Castelló, de 1321, tots dos ja publicats a la «Revista de Gerona», dos anys abans.

- 878-02 AD. NEUBAUER: *Ergänzungen und Verbesserungen zu Abba Mari's «Minhath Qenaoth» aus Handschriften*. — «Israelitische Letterbode» 4, Amsterdam 1878-1879, pàgs. 122-132, 160-173; 5, 1879-1880, pàgs. 53-58, 71-83.

Havent repassat els manuscrits existents de l'obra mencionada, fa moltes esmenes i afegits a l'edició més corrent, no científica, de l'any 1838.

- 879-01 I. LOEB: *Hebräische Inschriften in Spanien*. — «Magazin für die Wissenschaft des Judenthums» 6, Berlín 1879, pàgs. 114-116.

[Sing. 2302]

Comenta les inscripcions de Girona publicades pel P. Fita a la «Revista Històrica» (al núm. 1, de 1874, i al núm. 3, de 1876).

- 879-02 N. BRÜLL: *Paulus Burgensis und Geronimo de Santa Fe*. — «Jahrbücher für Jüdische Geschichte und Literatur» 4, Frankfurt a. M. 1879, pàgs. 50-55.

[Sing. 1674]

Examina la identitat dels dos personatges, i s'inclina a negar que Jeroni de Santa Fe pugui ser el mateix Josua Halorkí.

- 879-03 [H. GRAETZ]: *Ein Pseudo-Messias im 14. Jahrhundert*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 28, Krotoschin 1879, pàgs. 78-83.

[Sing. 2421]

Recull dades disperses sobre un jueu castellà, Mossé Botarel, que es declara, al final del segle XIV, amb autoritat de profeta. Serví d'argument històric a la Disputa de Tortosa.

- 879-04 *Die Willensfreiheit von Chasdai Krescas*. Fünfter Abschnitt des zweiten Traktates aus dessen «Gotteslicht». Nach handschriftlichen Material revidirt, übersetzt und erläutert von Dr. Philipp Bloch. — Munic 1879. — IV + 42 + [3] + 12 pàg.

Tast d'edició crítica i traducció alemanya de cinc capítols del segon tractat del llibre teològic del famós rabí barceloní.

- 880-01 BERNHARD ZIEMICH: *Abraham ben Chija und Jehuda Halewi*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 29, Krotoschin 1880, pàgs. 366-374.

Assenyala passatges que el primer autor mencionat prengué de l'altre.

- 880-02 AD. NEUBAUER: *Zwei Klagelieder*. — «Israelitische Letterbode» 6, Amsterdam 1880-1881, pàgs. 33-37.

[Sing. 1260]

La segona elegia que publica, sense notes, fou composta arran dels avalots de 1391 als regnes de Castella i Aragó.

- 881-01 ÀNGEL TINEO HEREDIA: *Los judíos en España*. — Madrid 1881. — 51 pàg.
[Sing. 3128]

Pamflet sense cap mèrit històric, literari, etc., que vol ser un crit d'alerta contra la nova introducció de jueus a Espanya. N'assenyala els infinits perills.

- 881-02 FRANCISCO FERNÁNDEZ Y GONZÁLEZ: *Instituciones jurídicas del pueblo de Israel en los diferentes estados de la Península Ibérica, desde su dispersión en tiempo del emperador Adriano hasta los principios del siglo XVI*. Tomo I, Introducción histórico-crítica. — Madrid 1881. — XV + 345 pàg. («Biblioteca Jurídica de Autores Españoles» 10).

[Sing. 2330]

Sota un títol tan pompós, s'amaga un refregit d'història general dels jueus, amb ínfules d'erudició i molta retòrica. Prometia tres volums següents on havia d'exposar el dret talmúdic; però no es van arribar a publicar, si és que es van escriure. L'autor era gendre de José Amador de los Ríos.

- 882-01 MAURICE STEINSCHNEIDER: *Notice sur les Tables Astronomiques attribuées à Pierre III. d'Aragon*. Extrait du «Bulletino di Bibliografia e di Storia delle Scienze Matematiche e Fisiche», tomo XIII, luglio 1880. — Roma 1881 [i 1882]. — 30 pàg. (numerades 413-436 i 170-173).

[Sing. 2587]

Descriu un manuscrit llatí de la Biblioteca Nacional de París, i tres manuscrits hebreus del Vaticà i de Parma. Intenta de situar l'obra en el seu context històric. En apèndix publica els pròlegs en llatí i en hebreu. A les quatre darreres pàgines, amb el títol de «Supplement», reproduïx una nota documental d'Andreu Balaguer i Merino, publicada en català a *La Veu del Montserrat*, sobre Dalmau ses-Planes, un dels redactors de les Taules, i sobre obres astrològiques del segle XIV. Resums del treball es troben a la «Revue des Etudes Juives» 3, 1881, pàgs. 138-139; 4, 1882, pàgs. 301-302; 6, 1883, pàgs. 300-301.

- 882-02 ALFRED MOREL-FATIO: *Notes et documents pour servir à l'histoire des juifs des Baléares, sous la domination aragonaise, du XIIIe au XVe siècle*. — «Revue des Etudes Juives» 4, París 1882, pàgs. 31-56.

[Sing. 807]

Fa un catàleg cronològic, entre 1247 i 1435, dels documents i notícies ja coneguts sobre els jueus de Mallorca, i en publica i comenta quatre d'inèdits sobre la condemnaçió general de 1315, i dos més de posteriors.

- 882-03 ISIDORE LOEB: *Liste nominative des juifs de Barcelone en 1392*. — «Revue des Etudes Juives» 4, París 1882, pàgs. 57-77, 321.

[Sing. 410]

Reproduceix, corregida, la llista de conversos de Barcelona publicada per Andreu Balaguer l'any anterior, i un altre document notarial, de l'any 1383, facilitat pel mateix erudit, on figuren 65 jueus. Hi afegeix una llista de 55 personatges jueus de Barcelona coneguts per fonts hebrees, i fa comentaris als cognoms, posats per ordre alfabètic. Una ressenya de la publicació de Balaguer, feta pel mateix Loeb, ja havia aparegut al volum tercer, París 1881, pàg. 145, de la mateixa revista.

- 882-04 HENRI GROSS: *Notice sur Abba Mari de Lunel*. — «Revue des Etudes Juives» 4, París 1882, pàgs. 192-207.

Fa una acurada biografia del cèlebre personatge, que residí a Perpinyà des del desembre de 1306, i dels seus escrits.

- 882-05 AD. NEUBAUER: *Bonafoux Bonfil Astruc de Perpignan*. — «Revue des Etudes Juives» 5, París 1882, pàgs. 41-46.

Transcriu i tradueix els pròlegs posats per aquest jueu de Perpinyà, emigrat a Itàlia cap a 1420, a tres traduccions seves.

- 882-06 ISIDORE LOEB: *Notes sur l'histoire des juifs d'Espagne. Les juifs de Manresa*. — «Revue des Etudes Juives» 5, París 1882, pàgs. 285-288.

[Sing. 828]

Fa una breu anàlisi de la monografia de Josep-Maria Mas (segons l'extret de la primera edició, que porta la data 1837), i enllista els noms de jueus que hi apareixen, agrupats per poblacions. L'extret de la segona edició, de 1882, va ser analitzat pel mateix Loeb al volum sisè, París 1883, pàgs. 297-298.

- 882-07 FIDEL FITA Y COLOMÉ: *Actas inéditas de siete concilios españoles celebrados desde el año 1282 hasta el de 1314*. — Madrid 1882. — 245 pàg.

Els concilis provincials que estudia són tots castellans, però en forma d'excursus, al final (pàgs. 203-236), tracta monogràficament la legislació medieval sobre usures, sinagogues i cementiris jueus de diversos llocs, entre els quals Barcelona, Girona, Mallorca, Tàrraga i Castelló d'Empúries. Hi aporta documents dels segles XI-XIV, alguns dels quals inèdits. Aquesta part fou ressenyada a la «Revue des Etudes Juives» 5, París 1882, pàgs. 122-123.

- 882-08 DAVID KAUFMANN: *Das Todesjahr des Rabbi Isak Bar Scheschet*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 31, Krotoschin 1882, pàgs. 86-91.

[Sing. 1985]

Demostra l'error en els anys de vida que hom havia posat en una inscripció moderna de la seva tomba. Sobre la celebritat del rabí i les pelegrinacions a la seva tomba, el mateix Kaufmann publicà una nota a la «Revue des Etudes Juives» 4, París 1882, pàgs. 319-320. [Sing. 1984]

- 883-01 DAVID KAUFMANN: *Die Grabschrift des R. Isak Bar Scheschet*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 32, Krotoschin 1883, pàgs. 190-191.

[Sing. 1983]

Transcriu i tradueix l'epitafi versificat del rabí barceloní que morí a Alger l'any 1408.

- 883-02 ULYSSE ROBERT: *Etude historique et archéologique sur la roue des juifs depuis le XIII siècle*. — «Revue des Etudes Juives» 6, París 1883, pàgs. 81-95; 7, 1883, pàgs. 94-102.

[Sing. 304]

Estudi farcit de referències documentals. Les dades són tan disperses i estan tan mal conjuminades, que no serveixen gens per saber, per a un país concret, i per a una data determinada, quin era el senyal exterior que distingia els jueus. Les dades referents als jueus dels països catalans són escasses (pàgs. 93-95), i estan exposades, com tot el treball, amb una gran confusió.

- 883-03 ISIDORE LOEB: *La roue des juifs*. — «Revue des Etudes Juives» 6, París 1883, pàgs. 268-269.

[Sing. 304]

Transcriu un document notarial de 1347, sobre Rovén Salomó, jueu de Manresa, i reproduceix el dibuix que l'acompanyava. També reproduceix una miniatura del *Llibre Verd* de la ciutat de Barcelona, que representa un jueu. Una làmina.

- 883-04 ISIDORE LOEB: *R. Mattatya ha-Yiçhari*. — «Revue des Etudes Juives» 7, París 1883, pàgs. 153-155.

Publica i resumeix, en francès, el pròleg d'un comentari als *Pirké Abot* escrit per aquest rabí, que no gosa identificar amb el principal corifeu de la Disputa de Tortosa.

- 883-05 FIDEL FITA: *Paleografía hebrea*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 2, Madrid 1883, pàgs. 199-207.

[Sing. 2296]

Tracta de la cèlebre inscripció trilingüe de Tortosa, i d'una altra de Puente-Castro, que se suposa també molt antiga (Cantera-Millás, núm. 198 i 3).

- 883-06 LEWIN: *Die Neuchristen auf der Insel Mallorca*. — «Jüdisches Litteratur-Blatt» 12, Magdeburg 1883, pàgs. 105-106, 109-110, 113-114.

[Sing. 798]

Fa una breu història dels xuetes de Mallorca, ajudant-se del llibre de Mn. Taronjí.

- 883-07 MORITZ EISLER: *Vorlesungen über die jüdischen Philosophen des Mittelalters*. III. Abtheilung, enthaltend eine Darstellung des Systeme des Gersonides, Chasdai Crescas und Joseph Albo. — Viena 1883. — [11] + 234 + 7 pàg.

Exposició escolar, gairebé sense notes, del sistema filosòfic dels tres pensadors jueus, sempre en relació a Aristòtil. Les set darreres pàgines són de citacions en hebreu.

- 884-01 ISAAC BLOCH: *Bonjusas Bondavin*. — «Revue des Etudes Juives» 8, París 1884, pàgs. 280-283.

Intenta datar un *responsum* de rabí Ishaq ben Saset, en què és mencionat aquest metge, rabí de Càller i de tots els jueus de Sardenya (1408).

- 884-02 ISIDORE LOEB: *Un convoi d'exilés d'Espagne à Marseille en 1492*. — «Revue des Etudes Juives» 9, París 1884, pàgs. 66-76.

[Sing. 1309]

Analitza alguns documents notariais de Marsella per on es veu que l'agost de 1492, un corsari de Nimes capturarà una nau que transportava més de cent jueus aragonesos i els obligà a rescatar-se per 1.500 escuts d'or. Al volum següent, pàgs. 236-237, hi ha un petit complement.

- 884-03 AD. NEUBAUER: *R. Mattitya ha-Yiçhari*. — «Revue des Etudes Juives» 9, París 1884, pàgs. 116-119.

Rectifica i complementa les dades aportades per Loeb al treball del mateix títol publicat al volum 7 de la mateixa revista.

- 884-04 *Zur Geschichte der Juden in Spanien, nach einem französischen Werke von Tourtoulon, deutsch von J. Z.* — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 33, Krotoschin 1884, pàgs. 497-512.

[Sing. 1791]

Traducció alemanya dels paràgrafs que el baró de Tourtoulon dedicà a la política de Jaume I envers els jueus. En apèndix reproduceix l'acta llatina de la Disputa de Barcelona, publicada a la mateixa obra.

- 884-05 [JAKOB] EGGERS: *Salomon Bonfed's Satire (Shir ha-Telunah)*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 33, Krotoschin 1884, pàgs. 522-525.

Simple transcripció del poema, amb una breu presentació.

- 884-06 A. NEUBAUER: *Jedaiah hap-Penini's «Oheb Nashim»*. — Dins *Jubelschrift zum Neunzigsten Geburtstag des Dr. L. Zunz*, Berlín 1884, pàgs. 138-140, més pàgs. 1-19 de la part en hebreu.

Simple edició del mencionat poema pro-feminista, amb una breu presentació.

- 884-07 DAVID KAUFMANN: *Simeon b. Josefs Sendschreiben an Menahem b. Salomo. Ein Beitrag zur Geschichte der jüdischen Exegese und Predigt im Mittelalter*. — Dins *Jubelschrift zum Neunzigsten Geburtstag des Dr. L. Zunz*, Berlín 1884, pàgs. 143-151, més pàgs. 142-174 de la part en hebreu.

Estudia i edita una de les epístoles o tractats provocats per la polèmica anti-maimonidiana, conegut amb el títol de *Hoshen Mishpat*.

- 884-08 FIDEL FITA: *Hebreos de Barcelona en el siglo IX*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 4, Madrid 1884, pàgs. 69-70.

[Sing. 401]

Publica, amb un breu comentari erudit, el rescripte de Carles el Calb copiat al *Liber Antiquitatum* de la catedral de Barcelona, que menciona un «Judas Hebreus».

- 885-01 ISIDORE LOEB: *Actes de vente hébreux originaires d'Espagne*. — «Revue des Etudes Juives» 10, París 1885, pàgs. 108-122.

[Sing. 284]

Publicació del treball que havia vist la llum a Girona, en traducció castellana, l'any anterior, i seria tornat a publicar, corregit, al volum 6 del «Boletín de la Real Academia de la Historia».

- 885-02 ISIDORE LOEB: *Juda, juif catalan du IX siècle*. — «Revue des Etudes Juives» 10, París 1885, pàg. 248.

[Sing. 524]

Breu comentari a la nota breu de Fita publicada al volum 4 del «Boletín de la Real Academia de la Historia».

- 885-03 ISAAC BLOCH: *Le nom patronymique de Ribasch*. — «Revue des Etudes Juives» 10, París 1885, pàg. 255.

Rectifica en *Perfet* la mala lectura «Barfat» del nom hebreu de rabí Ishaq ben Seset. El mateix nom ja havia estat objecte d'atenció per part de M. Steinschneider, «Hebräische Bibliographie» 14, Berlín 1874, pàgs. 81-82.

- 885-04 *Commentar zum Sepher Jezira von R. Jehuda b. Barsilai aus Barcelona (Anfang des XII. Jahrhunderts)*. Nach der einzigen Handschrift in Padua zum ersten Male herausgegeben, mit Einleitung und Anmerkungen von S.J. Halberstam, nebst ergänzenden Noten von Prof. Dr. D. Kaufmann (en hebreu). — Berlín 1885. — 30 + 354 pàg.

Les notes de l'editor, també en hebreu, són al final del llibre (pàgs. 279-333), seguides de les gloses de D. Kaufmann (pàgs. 334-354). Encara hi afegí més notes i correccions quan l'any 1898 publicà, del mateix autor, el *Sepher Haschetaroth* (pàgs. 148-152).

- 885-05 ISIDORE LOEB: *Actes de vente hébreux originaires d'Espagne*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 6, Madrid 1883, pàgs. 42-58.

[Sing. 284]

Reproducció del mateix treball publicat a París, al vol. 10 de la «Revue des Etudes Juives».

- 885-06 FIDEL FITA: *Concejo hebreo de Castellón de Ampurias en 1406*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 6, Madrid 1885, pàgs. 59-60.

[Sing. 482]

Simple transcripció d'un document reial, ja publicat pel mateix Fita l'any 1876 i novament l'any 1878.

- 886-01 FRANCISCO DANVILA: *El robo de la judería de Valencia en 1391*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 8, Madrid 1886, pàgs. 358-396.

[Sing. 1129]

S'entreté a fer consideracions generals sobre els jueus a Espanya i a València (pàgs. 358-371), i explica molt pel damunt els avalots de juliol de 1391 (pàgs. 371-379), sense exhaurir les dades dels documents fragmentaris que transcriu (pàgs. 380-396).

- 886-02 F[ANCISCO] FERNÁNDEZ Y GONZÁLEZ: *San Vicente Ferrer y la judería de Valencia*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 8, Madrid 1886, pàgs. 397-398.

[Sing. 1742]

Reporta suposats testimonis de la intervenció del futur sant en la conversió dels jueus de València, l'any 1391 (no confirmada per cap document autèntic).

- 886-03 ISIDORE LOEB: *Le sac des juiveries de Valence et de Madrid en 1391*. — «Revue des Etudes Juives» 13, París 1886, pàgs. 239-247.

[Sing. 1132]

Comenta el treball de Danvila publicat al volum 8 del «Boletín de la Real Academia de la Historia» (i el de Fita, sobre Madrid, publicat al volum cinquè).

- 886-04 JOSÉ-MARÍA QUADRADO: *La judería de la Ciudad de Mallorca en 1391*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 9, Madrid 1886, pàgs. 294-312. [Sing. 815]

Transcriu una crida feta publicar pel governador de Mallorca el 21 d'octubre de 1391, seguida de 111 noms de conversos de la ciutat, juntament amb el seu nom com a jueus. Tracta després de la topografia del call.

- 887-01 FIDEL FITA: *Edicto de los Reyes Católicos (31 marzo, 1492) desterrando de sus estados a todos los judíos*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 11, Madrid 1887, pàgs. 512-528. [Sing. 1302]

Transcriu el decret d'expulsió dels jueus de Castella, segons l'exemplar adreçat als oficials reials d'Àvila, i fa un resum de 15 documents sobre jueus de la ciutat, conservats al seu Arxiu Municipal. Ningú, començant pel mateix P. Fita, no ha observat que el text d'aquest decret conté elements que demostren que es refereix als regnes de la Corona de Castella, amb exclusió dels altres. Només s'ha vist clar quan ha aparegut el decret paral·lel referent als regnes de la Corona d'Aragó. (Calia, doncs, no haver inclòs aquesta fitxa bibliogràfica en el present repertori, perquè no afecta els nostres estudis. S'hi ha mantingut només perquè durant més d'un segle els historiadors han pres aquest text com a vàlid per a tots els regnes de Ferran i Isabel.)

- 887-02 ISIDORE LOEB: *Histoire d'une taille levée sur les juifs de Perpignan en 1413-1414*. — «Revue des Etudes Juives» 14, París 1887, pàgs. 55-79.

Estudi, sense publicació íntegra ni parcial, del manuscrit 6.504 de la Biblioteca Municipal de Perpinyà, en hebreu. Hi consten els comptes d'una talla del 7,5 % feta sobre els béns dels jueus de Perpinyà, prèviament sotmesos a manifestació, i els deutes que es pagaren amb la seva percepció.

- 887-03 ISIDORE LOEB: *Le nombre des juifs de Castilla et d'Espagne au Moyen Age*. — «Revue des Etudes Juives» 14, París 1887, pàgs. 161-183. [Sing. 503]

Cèlebre estudi, molt vàlid per al seu temps, però amb un plantejament massa ambiciós i uns resultats francament controvertibles. Hauria de servir, encara avui, per no caure en els mateixos errors de plantejament i de mètode.

- 887-04 ISIDORE LOEB: *Notes sur l'histoire des juifs en Espagne*. — «Revue des Etudes Juives» 14, París 1887, pàgs. 254-268. [Sing. 1131]

Comenta breument alguns treballs, entre els quals el de Quadrado sobre els jueus de Mallorca, publicat al «Boletín de la Real Academia de la Historia» (pàgs. 259-261), i els de Balbàs i Chabret, publicats a l'«Almanaque Las Provincias» (pàgs. 261-262). Publica i comenta un plànol de la jueria de València facilitat per Francisco Danvila (pàgs. 264-268).

- 887-05 HEINRICH DENIFLE: *Quellen zur Disputation Pablos Christiani mit Mose Nachmani zu Barcelona 1263*. — «Historisches Jahrbuch» 8, Munic 1887, pàgs. 225-244.

[Sing. 1770]

Publica deu documents reials, més dos documents papals, referents a la Disputa, i recrimina a Graetz que gosi valorar-la sense conèixer la documentació cristiana, i accepti la relació hebrea com a verídica, quan la cristiana la contradiu.

- 887-06 ISIDORE LOEB: *La controverse de 1263 à Barcelone entre Paulus Christiani et Moïse ben Nahman*. — «Revue des Etudes Juives» 15, París 1887, pàgs. 1-18.

[Sing. 1779]

Diatriba virulenta contra el P. Denifle i la seva interpretació dels dos textos de la Disputa. Per contrarestar-la, en dona una de pròpia, i naufraga en l'intent de fer concordar dues relacions ahistòriques.

- 887-07 PIERRE VIDAL: *Les juifs des anciens comtés de Roussillon et de Cerdagne*. — «Revue des Etudes Juives» 15, París 1887, pàgs. 19-55; 16, 1888, pàgs. 1-23, 170-203.

Monografia històrica exemplar, escrita al fil de la cronologia, des de les primeres mencions de jueus als comtats el segle XII, fins a l'expulsió de 1493. En nota transcriu multitud de fragments de documents, tots dels Arxius Departamentals de Perpinyà. Traduït al català per Eduard Feliu, fou publicat a CALLS 2, Tàrraga 1987, pàgs. 27-112.

- 887-08 ISRAEL LÉVI: *Miniatures représentant des juifs*. — «Revue des Etudes Juives» 15, París 1887, pàgs. 116-117.

Assenyala uns folis il·lustrats del *Breviari d'amor*, segons el manuscrit fr. 9.219 de la Biblioteca Nacional de París.

- 887-09 LEONELLO MODONA: *Les exilés d'Espagne à Ferrare en 1493*. — «Revue des Etudes Juives» 15, París 1887, pàgs. 117-121.

[Sing. 1319]

Transcriu l'aprovació feta pel duc de Ferrara, l'any 1506, del privilegi d'acolliment concedit pel seu pare, l'any 1493, a 21 famílies de jueus

- aragonesos. David Kaufmann hi féu un complement al vol. 20, 1890, pàgs. 54-56. [Sing. 1307]
- 887-10 ELEAZAR ATLAS: *La lluna i les estrelles, o ha-Ribash i els seus coetanis* (en hebreu). — «Hakerem. Hebräisches Jahrbuch für Literatur und Geschichte des Judenthums» (en hebreu) 1, Varsòvia 1887-1888, pàgs. 1-26.
- Narració retòrica de la vida de rabí Issach ben Sheshet de Barcelona, ben documentada a través dels seus dictàmens. Al final hi ha una carta de David Kaufmann comentant el treball.
- 888-01 ISIDORE LOEB: *Une inscription hébraïque à Gironne*. — «Revue des Etudes Juives» 17, París 1888, pàgs. 149-150.
- [Sing. 599]
- Reprodueix un calc fet per Girbal, de la inscripció commemorativa de la inauguració d'una sinagoga a Girona, sense data.
- 888-02 W. BACHER: *Matériaux pour servir à l'histoire de l'exégèse biblique en Espagne, dans le première moitié du XIe siècle: Jehuda b. Barzilai de Barcelone*. — «Revue des Etudes Juives» 17, París 1888, pàgs. 272-284.
- Examina i exposa els criteris d'hermenèutica bíblica expressats per aquest autor en el seu comentari al *Sefer Yesira*.
- 888-03 [FIDEL FITA]: *Noticias*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 13, Madrid 1888, pàgs. 324-326.
- [Sing. 599]
- Reprodueix la inscripció de la dedicació d'una sinagoga de Girona, publicada per Loeb a la «Revue des Etudes Juives», de París, aquell mateix any (Cantera-Millás, núm. 242).
- 888-04 ISIDORE LOEB: *La controverse religieuse entre les chrétiens et les juifs au Moyen Age*. — «Revue de l'Histoire des Religions.» 17, París 1888, pàgs. 311-337; 18, 1888, pàgs. 133-156.
- [Sing. 1817]
- Fa una exposició clara, aguda i ben documentada de la polèmica literària, des dels temps més reculats fins al final de l'Edat Mitjana. Només la segona part interessa directament al judaisme català.
- 888-05 S. M. SCHILLER-SZINESSY: *The «Pugio Fidei»*. — «The Journal of Philology» 16, Londres-Cambridge 1888, pàgs. 131-152.
- [Sing. 1662]

Amb una gran sobergueria, declara i creu demostrar amb passatges, que la famosa obra del dominicà català —el nom exacte del qual diu que era Ramon Martínez—, és plena de falsedats, invencions, ignorància i mala fe.

- 888-06 A. NEUBAUER: *Jewish Controversy and the «Pugio Fidei»*. — «The Expositor», 3.ª Sèrie, vol. 7, Londres 1888, pàgs. 81-105, 179-197.

[Sing. 1660]

Fa un repàs dels autors jueus antics i moderns que han atacat el cristianisme, per emmarcar el significat del *Pugio Fidei* i refutar l'article del prof. Schiller, acceptant les conclusions d'un treball d'Epstein, encara inèdit. El redactor de la «Revue des Etudes Juives» 16, París 1888, pàg. 314, que en féu la ressenya, també hi estava d'acord.

- 888-07 A. EPSTEIN: *Bereschit-rabbati (Hanschrift der Prager jüd. Gemeinde). Dessen Verhältniss zu Rabba-rabbati, Moses ha-Darschan und «Pugio Fidei»*. — «Magazin für die Wissenschaft des Judenthums» 15, Berlín 1888, pàgs. 65-99.

[Sing. 1658]

Examina la transfusió literària dels antics *midrashim* que desemboquen en els passatges pro-cristians aprofitats per fra Ramon Martí, el qual, segons ell, no era gens falsari.

- 889-01 I. H. WEISS: *The Study of the Talmud in the thirteenth Century*. — «The Jewish Quarterly Review» 1, Londres 1888-1889, pàgs. 289-313.

[Sing. 2551]

Fa una caracterització general, massa superficial, dels principals autors rabínics de l'època, especialment Maimònides i Nahmànides.

- 889-02 SALOMON KAHN: *Documents inédits sur les juifs de Montpellier au Moyen Âge*. — «Revue des Etudes Juives» 19, París 1889, pàgs. 259-281.

Publica i comenta nou documents de l'Arxiu Municipal, referents a jueus. Els set primers són del segle XIII.

- 889-03 [FIDEL FITA]: *Noticias*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 14, Madrid 1889, pàgs. 468-470.

[Sing. 606]

Transcriu i comenta breument un document del 12 d'octubre de 1285 referent a crèdits de jueus de La Bisbal.

- 889-04 [MANUEL DE BOFARULL]: *Aljama hebrea de Murviedro*. — «Boletín de la

Real Academia de la Historia» 14, Madrid 1889, pàgs. 557-562.

[Sing. 854]

Simple transcripció de dos documents reials sobre Samuel Legem, jueu de Morvedre, de l'any 1404.

- 889-05 [FIDEL FITA]: *Noticias*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 14, Madrid 1889, pàgs. 568-571.

Describeu indirectament la inscripció opistogràfica de Morvedre (Cantera-Millás, núm. 210) i, també per mà aliena, una de Benavites (Cantera-Millás, núm. 218).

- 889-06 *Philippe le Hardi et les juifs de Girone*. — «Bibliothèque de l'École des Chartes» 50, París 1889, pàgs. 501-502.

[Sing. 606]

Reprodueix el document de 1285 publicat al «Boletín de la Real Academia de la Historia» del mateix any. Cal canviar el «Girone» del títol per «La Bisbal».

- 890-01 M. KAYSERLING: *Biblioteca española-portuguesa-judaica*. Dictionnaire bibliographique des auteurs juifs, de leurs ouvrages espagnols et portugais et des oeuvres sur et contre les juifs et le judaisme, avec un aperçu sur la littérature des juifs espagnols et une collection des proverbes espagnols. — Estrasburg 1890. — XXI + 155 pàg.

[Sing. 3]

El judaisme català hi és molt poc representat. La informació és gairebé sempre indirecta i, avui, negligible. N'hi ha una reedició fotostàtica, Nova York 1971, amb complements que tampoc no afecten el judaisme català.

- 890-02 H. GRAETZ: *Geschichte der Juden, von Maimuni's Tod (1205) bis zur Verbannung der Juden aus Spanien und Portugal*. Zweite Hälfte. (...) Dritte verbesserte und stark vermehrte Auflage. — Leipzig 1890. — XV + 507 pàg.

Edició definitiva del volum de la història general, amb el mateix títol, publicat per primera vegada l'any 1864. Comença amb les conseqüències de la Pesta Negra, i acaba amb l'expulsió dels jueus de Portugal. La novetat d'aquesta tercera edició són 15 excursus monogràfics (pàgs. 393-492), que tracten, entre d'altres coses, de Profiat Duran, Hasdai Cresques, Issach ben Sheshet, els rabins de la Disputa de Tortosa, Abraham Benveniste, el nombre de jueus a Espanya i les relacions dels avalots de l'any 1391. Índex de noms.

- 890-03 AD. NEUBAUER: *Yedaya de Béziers*. — «Revue des Etudes Juives» 20, París 1890, pàgs. 244-248.

Transcriu un llarg fragment d'un tractat talmúdic d'aquest famós rabí, i fa veure que el seu naixement ha de ser anterior a 1275.

- 890-04 FIDEL FITA: *Estrago de las juderías catalanas en 1391. Relación contemporánea*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 16, Madrid 1890, pàgs. 432-445.

[Sing. 520]

Reprodueix una relació llatina de l'avalot de 1391 a Barcelona, feta per un individu de la família dels juristes Vallseca, conservada a l'Escorial. La tradueix al castellà i hi fa comentaris erudits.

- 890-05 FIDEL FITA: *Lápida hebrea de Barcelona*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 16, Madrid 1890, pàgs. 445-447.

[Sing. 430]

Transcriu amb errors, i tradueix malament la coneguda inscripció del carrer de Marlet (Cantera-Millás, núm. 241). La mala traducció és esmenada en una nota publicada a la pàg. 266 del volum 17, del mateix any.

- 890-06 FIDEL FITA: *Guillén Berenguer, ex-obispo de Vich. El cementerio hebreo de Barcelona en 1111. Documentos inéditos*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 17, Madrid 1890, pàgs. 190-199.

[Sing. 400]

Transcriu tres documents del *Liber Antiquitatum* de la Catedral de Barcelona que mencionen el cementiri dels jueus a Montjuïc. Descriu una làpida hebrea examinada *in situ* l'any 1874 (Cantera-Millás, núm. 106).

- 891-01 FRANCISCO DANVILA: *Clausura y delimitación de la judería de Valencia en 1390 á 91*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 18, Madrid 1891, pàgs. 142-157.

[Sing. 1128]

Exposa unes poques dades sobre els límits de la juderia de València, des de la conquesta cristiana fins a 1391. El Manual de Consells i un llibre de comptes li proporcionen informació sobre allò que l'autor interpreta com a «clausura y delimitación», sense adonar-se que en realitat es tractava d'una notable ampliació.

- 891-02 [FIDEL FITA]: *Expulsión de los judíos catalanes, aragoneses y valencianos en 1492*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 18, Madrid 1891, pàgs. 182-184.

Relaciona la nota del Dietari de la Generalitat, publicada i traduïda al

castellà per Coroleu, amb la documentació marsellesa publicada per Loeb. No hi fa cap nova aportació.

- 891-03 CESÁREO FERNÁNDEZ DURO: *Los cartógrafos mallorquines: Angelino Dulcet, Jafudá Cresques*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 19, Madrid 1891, pàgs. 366-377.

[Sing. 2185]

Comenta les troballes documentals de Gabriel Llabrés, i les situa en la rabiosa polèmica sobre la precedència de les suposades escoles cartogràfiques italiana i mallorquina.

- 891-04 SALOMON KAHN: *Documents inédits sur les juifs de Montpellier au Moyen Age*. — «Revue des Etudes Juives» 22, París 1891, pàgs. 264-279; 23, 1891, pàgs. 265-278.

Publica i comenta 21 documents de l'Arxiu Municipal, referents a jueus. Gairebé tots pertanyen al segle XIII.

- 891-05 ULYSSE ROBERT: *Les signes d'infamie au Moyen Age. Juifs, sarrasins, hérétiques, lépreux, cagots et filles publiques*. — París 1891. — 1 + 190 pàg.

[Sing. 193]

Ampliació del tema ja tractat a la «Revue des Etudes Juives» l'any 1883, ara amb una mica més d'ordre i claredat. Parla dels jueus d'Espanya i Portugal a les pàgs. 58-72, i dels de Perpinyà a les pàgs. 54-58. Agraeix aportacions de notícies per part d'Andreu Balaguer i Merino, i reproduïx dibuixos del *Llibre Vert* de Barcelona i altres.

- 891-06 E.-T. HAMY: *Cresques lo juheu. Note sur un géographe juif catalan de la fin du XIVe siècle*. — «Bulletin de Géographie Historique et Descriptive» 4, París 1891, pàgs. 218-222.

[Sing. 2186]

Publica dues cartes de l'infant Joan sobre un mapamundi que volia fer portar a París, obra d'un jueu de nom Cresques, amb altres notícies sobre mapamundis.

- 892-01 A. N[EUBAUER]: *The Convert Paulus Christianus*. — «The Jewish Quarterly Review» 4, Londres 1891-1892, pàgs. 699-700.

Reproduïx el colofó d'un manuscrit hebreu que conté dades biogràfiques del frare dominicà.

- 892-02 M. KAYSERLING: *Un contrat de mariage en langue catalane*. — «Revue des Etudes Juives» 24, París 1892, pàgs. 291.

[Sing. 794]

Descriu la publicació del document feta per Aguiló al «Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana», el mateix any.

- 892-03 M. KAYSERLING: *Des juifs gardiens de lions*. — «Revue des Etudes Juives» 25, París 1892, pàg. 255.

[Sing. 904]

Publica un document de 1338 que fa referència a un jueu custodi dels lleons de Pere el Cerimoniós.

- 892-04 FELIX VERNET: *Le pape Martin V et les juifs*. — «Revue des Questions Historiques» 51, París 1892, pàgs. 373-423.

Exposa detalladament i ordenadament l'actitud del papa sorgit del final del Cisma d'Occident envers els jueus. En apèndix fa la ressenya de 83 butlles, de les quals només 7 afecten la Corona d'Aragó.

- 892-05 RAMÓN RIU Y CABANAS: *Aljama hebrea de Solsona*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 21, Madrid 1892, pàgs. 20-24.

[Sing. 956]

Extracta unes poques disposicions generals sobre jueus entre 1276 i 1434, trobades a l'Arxiu Municipal. Situa el «carrer dels jueus» i el cementiri.

- 892-06 S. SCHECHTER: *Nachmanides*. — «The Jewish Quarterly Review» 5, Londres 1892-1893, pàgs. 78-121.

Simple presentació de la figura del rabí de Girona, destacant els aspectes més afectuosos i emotius. En apèndix dona unes referències bibliogràfiques (pàgs. 110-111) i el text i traducció de dues cartes. (Aquest i els altres escrits de l'autor foren reproduïts als seus *Studies in Judaism*, 3 vol., Filadèlfia 1911, 1908, 1924).

- 893-01 M. KAYSERLING: *Notes sur l'histoire des juifs en Espagne: Raymond Lulle, convertisseur des juifs. Les juifs de France en Espagne*. — «Revue des Etudes Juives» 27, París 1893, pàgs. 148-149.

[Sing. 1649]

Reprodueix, aparentment prenent-la del «Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana», la llicència donada per Jaume II a Ramon Llull, l'any 1299, per predicar als jueus. Parla de nombrosos jueus establerts a Catalunya durant el primer quart del segle XIV, i afirma que procedeixen de França. (Cal advertir que la llicència reial que publica no és autèntica).

- 893-02 MORITZ STEINSCHNEIDER: *Die hebraeischen Uebersetzungen des Mittelalters und die Juden als Dolmetscher*. — Berlín 1893. — XXXIV + 1.077 pàg. [Sing. 2675]

Compilació monumental de referències sobre autors, obres traduïdes, traductors i manuscrits conservats. (No en fa una distribució geogràfica; per on és discutible la presència d'aquesta fitxa en una bibliografia nacional. Amb tot, tampoc no es pot ometre en cap bibliografia referida a història cultural medieval). Vegeu la gentil ressenya d'un altre insigne bibliògraf: A. Neubauer, «The Jewish Quarterly Review» 6, Londres 1893-1894, pàgs. 146-151.

- 893-03 HEINRICH BRODY: *Beiträge zu Salomo da-Piera's Leben und Wirken, nebst Auszügen aus seinem Diwan* (en hebreu). — Berlín 1893. — 37 pàg.

Edita nou cartes en prosa i tres composicions en vers, precedides d'una introducció (pàgs. 8-15).

- 893-04 ERN[EST] R[ICHARD] [ENAN]: *Les écrivains juifs français du XIV siècle*. — Dins *Histoire littéraire de la France*, vol. 31, París 1893, pàgs. 351-789.

Continuació de la sèrie de bio-bibliografies publicada setze anys abans, ara amb tota mena d'autors jueus meridionals i obres anònimes. Destaquen Yedaya ha-Penini (pàgs. 359-402), Kalónimos ben Kalónimos (pàgs. 417-460), Aharon Cohén (pàgs. 462-470), Bonafós de l'Argentera (pàgs. 477-547), Abraham i David Caslarí (pàgs. 644-650), Vidal Bellshom (pàgs. 666-681), Bonet Bonjorn (pàg. 701), Profiat Duran (pàgs. 741-753), i Bonafós Bonfill Astruch (pàgs. 759-761). També publica un calendari català en lletres hebrees (pàgs. 767-770). Taules generals de noms, de matèries i de referències bibliogràfiques. Una nota preliminar informa que les notes són totes d'A. Neubauer i que han estat revisades i completades per M. Steinschneider. Se'n feren extrets de XVIII + 469 pàgines, i una reedició l'any 1969.

- 893-05 EDUARDO TODA: *Los judíos en España*. — Apèndix a James K. Hosmer, *Historia de los judíos en las edades antigua, media y moderna*, Madrid 1893, pàgs. 307-424.

Resumeix i reproduceix, vagament enllaçats i mal digerits, alguns treballs de Fernández y González, Fita, i Segura, aleshores recentment publicats. Elogia les obres d'Amador de los Ríos, però és ben clar que no les ha llegit.

- 893-06 FÉLIX PÉREZ-AGUADO: *Las academias hebreas en España. VIII: [La academia de Barcelona]*. — «La Ciudad de Dios» 32, El Escorial 1893, pàgs. 506-515.

[Sing. 2080]

Fragment final d'un llarg article divulgatiu sobre el rabinisme en terres

hispàniques, basat en unes poques obres generals (Rodríguez de Castro, Amador de los Ríos i Graetz), sense dominar el tema.

- 894-01 I. ABRAHAMS: *Joseph Zabara and his «Book of Delight»*. — «The Jewish Quarterly Review» 6, Londres 1893-1894, pàgs. 502-532.

Presentació de l'autor i de l'obra, amb traducció de llargs fragments. El treball fou reproduït al seu llibre *The Book of Delight and other Papers*, Filadèlfia 1912.

- 894-02 JOSEPH JACOBS: *Notes on the Ms. Sources of the History of the Jews in Spain*. — «The Jewish Quarterly Review» 6, Londres 1893-1894, pàgs. 597-632.

[Sing. 36]

Descripció dels arxius espanyols, en relació a la història dels jueus. Treball que després, o ahora, fou reproduït i ampliat al seu llibre.

- 894-03 JOSEPH JACOBS: *An Inquiry into the Sources of the History of the Jews in Spain*. — Londres 1894. — XLVII + 263 pàg.

[Sing. 35 i 831]

Informe final d'una comissió feta a l'autor per descriure les fonts documentals per a la història dels jueus a Espanya. Diu que consistí en 28 dies de treball, la tardor de 1888. Descriu l'Arxiu Reial de Barcelona a les pàgs. XV-XXIX, amb l'Arxiu Municipal i el Museu Provincial. El cos del llibre consisteix en una llista de brevíssims resums o indicacions de documents: set són de la Inquisició de València (pàgs. 7-8), 1162 de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (pàgs. 9-65, 126-127), i un de Manresa (pàg. 81). A continuació publica 19 documents, deu dels quals són d'arxius barcelonins. Firmat per Eduardo Támara, hi ha també un resum de les informacions de Mas sobre els jueus de Manresa (pàgs. 154-159). A part, hi ha una llista d'escriptors jueus i conversos (pàgs. 169-201) i una llista de poblacions que hi estan relacionades (pàgs. 202-212). Acaba amb una bibliografia històrica (pàgs. 213-244) i índexs generals (pàgs. 245-263).

- 894-04 M. GRUENEWALD: *Spanish-jüdische Familiennamen*. — «Die Jüdische Literaturblatt» 23, Magdeburg 1894, pàgs. 25-26, 30-31.

[Sing. 2458]

Divagacions absolutament negligibles.

- 894-05 *Geschichte der Rabbinischen Litteratur während des Mittelalters und ihrer nachblüthe in der neueren Zeit*. — Trieste 1894. — 10 + 794 pàg. («Die Jüdische Litteratur seit Abschluss des Kanons, herausgegeben von J. Winter und Aug. Wünsche» 2).

Recull enciclopèdic de monografies temàtiques: lingüística (pàgs. 135-235), exegesi (pàgs. 239-339), literatura rabinica (pàgs. 343-451), filosofia religiosa (pàgs. 699-793), etc., amb indicacions de textos i bibliografia.

- 894-06 M. KAYSERLING: *Notes sur l'histoire des juifs d'Espagne: Les juifs à Barcelone. Les juifs à Saragosse.* — «Revue des Etudes Juives» 28, París 1894, pàgs. 109-117.

[Sing. 407, 905]

Amb documents ja publicats, improvisa una breu història dels jueus de Barcelona i de Saragossa el segle XIV.

- 894-07 SALOMON KAHN: *Documents inédits sur les juifs de Montpellier au Moyen Âge.* «Revue des Etudes Juives» 28, París 1894, pàgs. 118-141.

Publica i comenta 13 documents notariais de la ciutat, dels anys 1301 i 1302.

- 894-08 DAVID KAUFMANN: *Deux lettres de Siméon ben Joseph (En Duran de Lunel).* — «Revue des Etudes Juives» 29, París 1894, pàgs. 214-228.

Publica i comenta dues cartes de l'any 1306, enviades des de Montpeller a Barcelona durant la polèmica maimonidiana, d'un detractor dels estudis profans. (Aquest i els altres treballs de l'autor publicats en francès i en anglès no foren reproduïts als seus *Gesammelte Schriften*, 3 vol. Frankfurt a. M. 1908, 1910, 1915.)

- 894-09 H. GRAETZ: *Geschichte der Juden, von Maimuni's Tod (1205) bis zur Verbannung der Juden aus Spanien und Portugal.* Erste Hälfte. (...) Dritte verbesserte Auflage, bearbeitet von Dr. J. Guttmann. — Leipzig 1894. — XVI + 457 pàg.

Edició definitiva del volum de la història general, amb el mateix títol, publicat per primera vegada l'any 1863. Exposa el segle XIII i la primera meitat del següent. Conté 13 excursus (pàgs. 372-448), que tracten de la cronologia de les polèmiques maimonidianes, la biografia de Nahmánides i altres temes monogràfics. Índex de noms i matèries principals.

- 894-10 FÉLIX PÉREZ-AGUADO: *Un congreso cristiano-rabínico celebrado en Tortosa.* — «La Ciudad de Dios» 34, El Escorial 1894, pàgs. 29-37, 181-190, 584-590; vol. 35, 1894, pàgs. 18-26, 189-200, 513-522; vol. 37, 1895, pàgs. 35-43, 196-203, 401-408; vol. 38, 1895, pàgs. 501-511; vol. 39, 1896, pàgs. 94-113.

[Sing. 1806]

Exposa i comenta la Disputa seguint el manuscrit llatí de les actes conservat a El Escorial. Al final (pàgs. 102-113) publica la famosa butlla de Benet XIII i alguns documents de l'Arxiu del Vaticà.

- 894-11 MARTIN SCHREINER: *Die apologetische Schrift des Salomo b. Adret gegen einen Muhammedaner*. — «Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft» 48, Leipzig 1894, pàgs. 39-42.

A través d'alguns passatges, encarats a doble columna, demostra que l'autor musulmà obirat en el tractat polèmic del rabí barceloní és Ibn Hazm de Còrdova.

- 895-01 A. KAMINKA: *Der Diwân des Salomo Bonfed, zum ersten Male nach einer Oxforder Handschrift edirt und mit Anmerkungen versehen* (en hebreu). — «Mi-Mizrah u-mi-Ma'arav» (en hebreu) 2, Viena 5655 (= 1894-1895), pàgs. 107-127.

Després de cinc pàgines de presentació, publica 13 poemes o composicions del jueu català. La publicació dels poemes no fou prosseguida fins a l'any 1926.

- 895-02 D. KAUFMANN: *Jewish informers in the Middle Ages*. — «The Jewish Quarterly Review» 8, Londres 1895-1896, pàgs. 217-238.

[Sing. 2278]

Retreu diverses notícies sobre els anomenats *malsinim* i el càstig rigorós que se'ls aplicava, segons el dret talmúdic. S'atura en especial en el cas que documenta un dictamen de Salomó ben Adret, del temps de Pere el Gran, transcrit en apèndix. Un breu complement de S. J. Halberstam a les pàgs. 527-528.

- 896-01 J. CHOTZNER: *Yedaya Bedaresi, A Fourteenth Century Hebrew Poet and Philosopher*. — «The Jewish Quarterly Review» 8, Londres 1895-1896, pàgs. 414-425

Presentació general de la vida i obres del rabí de Perpinyà.

- 896-02 M. KAYSERLING: *Jehuda Bonsenyor and his Collection of Aphorisms*. — «The Jewish Quarterly Review» 8, Londres 1895-1896, pàgs. 632-642.

Seguint els documents publicats per Llabrés en la seva edició, exposa la biografia de Jafudà Bonsenyor. Després assenyala paral·lelismes entre algunes màximes seves i les d'un recull hebreu de proverbis i sentències, i dictamina, sense prou fonament, que aquest és la font d'aquell.

- 896-03 DAVID KAUFMANN: *Das Sendschreiben des Mose Rimos aus Majorca an Benjamin b. Mordechai in Rom*. — Dins *Festschrift zum achtzigsten Geburtstag Moritz Steinschneider's*, Leipzig 1896, pàgs. 227-232, més pàgs. 113-130 de la part en hebreu.

[Sing. 793]

Edició de l'epístola filosòfica del segle XV, amb una breu presentació de l'autor i de l'obra.

- 896-04 ISRAEL ABRAHAMS: *Jewish Life in the Middle Age*. — Nova York 1896. — XXVI + 452 pàgs.

[Sing. 80]

Llibre esdevingut clàssic, que descriu molts aspectes de la vida privada i pública dels jueus d'Europa durant l'Antic Règim, si bé no té escrúpols a barrejar sant Bernat amb l'emperador Josep o Rashi amb Leone Modena. Traspasat l'autor, l'any 1925, Cecil Roth portà a la impremta una nova edició ampliada, Londres 1932, XXI + 478 pàgs., amb bibliografia d'autoritats jueves i índex general de noms i matèries. N'hi ha múltiples reedicions.

- 897-01 E. N. ADLER: *An Eleventh Century Introduction to the Hebrew Bible: Being a Fragment from the «Sepher ha-Itim» of Rabbi Judah ben Barzilai of Barcelona*. — «The Jewish Quarterly Review» 9, Londres 1896-1897, pàgs. 669-716.

Edició del text (pàgs. 681-716), amb una presentació. Notes aportades per S. J. Halberstam (vol. 10, 1897-1898, pàgs. 165-167) i W. Bacher (pàgs. 381-382) posen en dubte que en sigui autor el que és indicat.

- 897-02 HENRI GROSS: *Gallia judaica*. Dictionnaire géographique de la France, d'après les sources rabbiniques. — París 1897. — X + 767 pàgs.

Recull de notícies històriques i biogràfiques, ordenat alfabèticament pel nom hebreu de la població, o del cognom quan creu que correspon a alguna població. Útil al seu moment, les enciclopèdies modernes l'han convertit en una obra caduca. Té índex de topònims i personals, tant en hebreu com en lletres llatines, i índex d'obres citades, antigues i modernes. N'hi ha una nova edició fotogràfica, Amsterdam 1969, amb 37 pàgines més de complements bibliogràfics aportats per Simon Schwarzfuchs.

- 897-03 DAVID KAUFMANN: *Zu den Gedichten R. Isak Bar Scheschet's und R. Simeon b. Zemach Duran's*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 41, Berlín 1897, pàgs. 660-666.

[Sing. 1986]

Comenta els poemes dels dos rabins catalans publicats per Ishaq Morali dins el recull «Qobes al jad» 7, Berlín [1895], 48 pàgines.

- 898-01 MEIR ELIEZER RAPAPORT: *Biografia de rabí Mossé ben Nahman* (en hebreu). — Cracòvia 5658 (= 1897-1898), — 44 pàgs.

Obra basada en fonts tradicionals hebrees, sense cap nova aportació i sense esperit crític.

- 898-02 *Sepher Haschetaroth. Dokumentenbuch von R. Jehuda ben Barsilai aus Barcelona.* Nach der einzigen Handschrift in Oxford (Cat. Neubauer No. 890) zum ersten Male herausgegeben und erläutert von S. J. Halberstam (en hebreu). — Berlín 1898. — 8 + 156 pàg.

Les notes es redueixen a indicar passatges bíblics i talmúdics, i poca cosa més. Com diu el títol, es tracta d'un formulari de documents, sobretot contractes, presentats en ordre alfabètic. N'hi ha una reedició fotostàtica, Jerusalem 5727 (= 1966-1967).

- 898-03 GUSTAV PEARLSON: *Twelve Centuries of Jewish Persecution.* — Hull 1898. — XI + 260 pàg.

[Sing. 184]

Llibre d'intenció apològica, escrit per qui no tenia formació històrica i mancava d'informació per escriure sobre el tema. Tota la (poca) bibliografia usada i citada és anglesa. N'hi ha una reedició o segona impressió de 1927.

- 898-04 *Die Haggadah von Sarajevo.* Eine Spanisch-jüdische Bilderhandschrift des Mittelalters, von Dav. Heinr. Müller und Julius v. Schlosser. Nebst einem Anhang von Prof. Dr. David Kaufmann (...). — Viena 1898. — IV + 316 pàg.

[Sing. 39]

Llibre luxós que comprèn cinc treballs: sobre l'*haggadà* com a festa i llibre, sobre la de Sarajevo (pàgs. 19-92), sobre altres *haggadot* conservades a Europa (pàgs. 93-207), sobre llur il.luminació, i sobre la il.luminació dels llibres hebreus en general (pàgs. 253-311), que és el treball de D. Kaufmann. 39 làmines. Il.lustracions.

- 898-05 J. BERGMANN: *Aus den Briefen Abraham Bedersi's.* — «Montsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 42, Berlín 1898, pàgs. 507-517.

[Sing. 390]

Recorda algunes dades del rabí perpinyanès, i en publica dues cartes als prohoms jueus de Barcelona: una del temps de Jaume I, i una altra del temps de Jaume II de Mallorca.

- 899-01 ISRAEL LÉVI: *Un recueil de consultations de rabbins de la France Méridionale.* — «Revue des Etudes Juives» 38, París 1899, pàgs. 103-122; 39, 1899, pàgs. 76-84, 226-241; 43, 1901, pàgs. 237-258; 44, 1902, pàgs. 73-86.

Presenta i publica un recull de dictàmens de rabins. N'hi ha de Perpinyà, de principi del segle XIV, referents a un problema matrimonial de jueus de Carpentràs, i d'altres.

- 899-02 D. KAUFMANN: *Samuel Çarça, était-il de Palence ou de Valence?* — «Revue des Etudes Juives» 38, París 1899, pàgs. 143-145.

Per les dades històriques a què al.ludeix, confirma que aquest autor de mitjan segle XIV residia a Palència, al regne de Castella.

- 899-03 DAVID KAUFMANN: *Lettres de Scheschet b. Isaac b. Joseph Benveniste de Saragosse aux princes Kalonymos et Levi de Narbonne.* — «Revue des Etudes Juives» 39, París 1899, pàgs. 62-75, 217-225.

Publica, segons un manuscrit de l'Alliance Israélite Universelle, de París, mitja dotzena de cartes literàries i poemes, dels darrers anys del segle XII.

- 899-04 ISRAEL LÉVI: *La lutte entre Isaïe, fils d'Abba Mari, et Yohanan, fils de Matatia, pour le rabbinat de France, à la fin du XIVe siècle.* — «Revue des Etudes Juives» 39, París 1899, pàgs. 85-94.

Presenta i publica el dictamen de rabí Mossé Halleva, de Tortosa, sobre la qüestió indicada. E.N. Adler hi aporta un complement, a les pàgs. 89-90, amb el títol «Note additionnelle sur Moïse Halawa».

- 899-05 ISRAEL LÉVI: *L'inventaire du mobilier et de la bibliothèque d'un médecin juif de Majorque au XIVe siècle.* — «Revue des Etudes Juives» 39, París 1899, pàgs. 242-260.

[Sing. 2022]

Publica i presenta, facilitat des de Mallorca per E. de K. Aguiló, l'inventari dels béns de mestre Lleó Mosconí (1375).

- 899-06 E. N. ADLER: *Provençal and Catalanian Responsa.* — «The Jewish Quarterly Review» 12, Londres 1899-1900, pàgs. 143-149.

[Sing. 2554]

Descriu un manuscrit de la seva propietat, amb dictàmens de Mossé Halleva de Tortosa, rabí Issach ben Sheshet, Issach Caracosa i d'altres.

- 900-01 M. STEINSCHNEIDER: *La bibliothèque de Léon Mosconi. Notice bibliographique.* — «Revue des Etudes Juives» 40, París 1900, pàgs. 62-73.

[Sing. 2025]

Identifica les obres mencionades a l'inventari publicat al número anterior de la mateixa revista.

- 900-02 SAMUEL POZNANSKI: *Sur un fragment d'une collection de consultations rabbiniques du XIVe siècle.* — «Revue des Etudes Juives» 40, París 1900, pàgs. 91-94.

Descriu un manuscrit de la seva propietat que conté un recull de dictàmens similars o idèntics als que publica Israel Lévi a la mateixa revista, des del núm. 38.

- 900-03 ESTANISLAS AGUILO; M. STEINSCHNEIDER: *La bibliothèque de Léon Mosconi*. — «Revue des Etudes Juives» 40, París 1900, pàgs. 168-187.
[Sing. 2019 i 2025]

El primer publica l'encant dels llibres que havien estat de Lleó Mosconi (1377), i el segon n'identifica els títols.

- 900-04 GABRIEL LLABRÉS: *Los judíos mallorquines. Colección diplomática desde el año 1247 al 1387*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 36, Madrid 1900, pàgs. 13-15.
[Sing. 801]

Descriu un llibre de privilegis de l'aljama de Mallorca, mutilat, que conté 113 documents copiats a partir de 1328, i anuncia la publicació íntegra dels inèdits amb comentaris del P. Fidel Fita.

- 900-05 FIDEL FITA; GABRIEL LLABRÉS: *Privilegios de los hebreos mallorquines en el Códice Pueyo. Primer período*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 36, Madrid 1900, pàgs. 15-35.
[Sing. 776]

Transcriuen i comenten una butlla de 1255 i onze privilegis reials datats entre 1247 i 1310.

- 900-06 FIDEL FITA; GABRIEL LLABRÉS: *Privilegios de los hebreos mallorquines en el Códice Pueyo. Segundo Período, Sección Primera*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 36, Madrid 1900, pàgs. 122-148.
[Sing. 776]

Transcriuen i comenten 19 privilegis reials datats entre 1311 i 1324.

- 900-07 FIDEL FITA; GABRIEL LLABRÉS: *Privilegios de los hebreos mallorquines en el Códice Pueyo. Segundo Período, Sección Segunda*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 36, Madrid 1900, pàgs. 185-209.
[Sing. 776]

Transcriuen i comenten 16 privilegis reials datats entre 1325 i 1337.

- 900-08 FIDEL FITA: *Los judíos mallorquines y el Concilio de Viena*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 36, Madrid 1900, pàgs. 232-258.
[Sing. 775]

Intentant de trobar els motius d'una sentència inquisitorial contra tots els jueus de Mallorca, dictada cap a 1315, coneguda només per referències indirectes, aporta molt de material erudit, publicat i inèdit, pertinent i impertinent, sense acabar de treure'n l'entrellat.

- 900-09 FIDEL FITA; GABRIEL LLABRÉS: *Privilegios de los hebreos mallorquines en el Códice Pueyo. Tercer Período, Sección Primera.* — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 36, Madrid 1900, pàgs. 273-306.

[Sing. 776]

Transcriuen i comenten 26 privilegis i provisions reials i d'altres autoritats, datats entre 1343 i 1359.

- 900-10 FIDEL FITA; GABRIEL LLABRÉS: *Privilegios de los hebreos mallorquines en el Códice Pueyo. Tercer Período, Sección Segunda.* — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 36, Madrid 1900, pàgs. 369-402.

[Sing. 776]

Transcriuen i comenten 20 privilegis i provisions reials datades entre 1360 i 1375.

- 900-11 FIDEL FITA; GABRIEL LLABRÉS: *Privilegios de los hebreos mallorquines en el Códice Pueyo. Tercer Período, Sección Tercera.* — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 36, Madrid 1900, pàgs. 458-494.

[Sing. 776]

Transcriuen i comenten 18 privilegis i provisions reials datades entre 1376 i 1390.

- 900-12 FIDEL FITA: *La España hebrea. Datos históricos.* — 2 vol. — Madrid 1889 [1890] — 1898 [1900]. — 245 + 305 pàg.

[Sing. 137]

Recull i reedició de treballs i notes de matèria judaica i hebraica publicats al «Boletín de la Real Academia de la Historia» entre els anys 1888 i 1900. Sense índexs. Referents al judaisme català, hi ha els treballs i notes del vol. 13, pàgs. 324-326 (ací pàgs. 3-5 del vol. I); vol. 14, pàgs. 570-571 (ací pàgs. 28-31); vol. 16, pàgs. 432-445 (ací pàgs. 166-179); pàgs. 445-447 (ací pàgs. 179-181); vol. 17, pàgs. 190-199 (ací pàgs. 225-234); pàg. 266 (ací pàg. 235); vol. 18, pàgs. 182-184 (ací pàgs. 241-243), i ell larg treball sobre els privilegis dels jueus mallorquins, en col.laboració amb Gabriel Llabrés, publicat dins el volum 36 (ací pàgs. 85-107 i 113-296 del volum II).

- 900-13 LEO BAECK: *Zur Charakteristik des Levi ben Abraham ben Chajjim.* — «*Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums*» 44, Berlín 1900, pàgs. 24-41, 59-71, 156-167, 337-344, 417-423.

Fa una exposició sistemàtica de la teologia o teodicea del rabí de Vilafranca de Conflent.

- 900-14 J. GUTTMANN: *Die philosophischen und ethischen Anschauungen in Abraham bar Chijja's «Hegjon ha-Nefesch»*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 44, Berlín 1900, pàgs. 193-217.

Estudi doctrinal sobre la mencionada obra del rabí barceloní del segle XII.

- 900-15 J. CHOTZNER. *Kalonymos ben Kalonymos, a thirteenth-Century Satirist*. — «The Jewish Quarterly Review» 13, Londres 1900-1901, pàgs. 128-146.

Presentació general de la seva vida, obres originals i versions.

- 901-01 BENSEMER: *Beiträge zu einer Geschichte der Juden in Spanien und Portugal*. — «Antisemitisches Jahrbuch für 1901», Berlín, pàgs. 1-32.

[Sing. 234]

Cop d'ull històric basat en bibliografia alemanya antiquada.

- 901-02 M. KAYSERLING: *Nouvelle note sur la bibliothèque de Léon Mosconi*. — «Revue des Etudes Juives» 42, París 1901, pàgs. 277-279.

Identifica (amb errors) alguns dels personatges que figuren a l'encant dels llibres de Lleó Mosconi.

- 901-03 *Llibre de les noves demandes i consultes de rabí Ishaq ben Sheshet, i alguns dictàmens dels savis de la seva època*. Editat per primera vegada segons el manuscrit únic de la Biblioteca de Leiden, il·lustrat amb notes i observacions per David Frankel (en hebreu). — Munkács 1901. — [3] + 112 pàg.

Edició tan desorientada i poc científica com explica el redactor de la «Revue des Etudes Juives» 43, París 1901, pàgs. 281-282.

- 901-04 *The Jewish Encyclopedia*. — 12 vol. — Nova York — Londres 1901-1906.

Primera enciclopèdia temàtica del judaisme, qualificada en subtítol com «A descriptive record of the history, religion, literature and customs of the Jewish people, from the earliest times to the present day». Hi ha article dedicat a Catalunya, a més d'Alcolea, «Balearic Isles», Barcelona, Besalú, Castelló de la Plana, Cervera, «Chuetas», Fraga, «Gerona», «Játiva», «Lérida», Manresa, «Murviedro», «Palma», Tarragona, Tàrraga, Tortosa, València i Vilafranca de Conflent. Gairebé no hi ha article sense errors, dades falses i exageracions, sobretot en l'antiguitat de les comunitats. També s'hi dona entrada a xuetes martiritzats (Terongí, Valls), xuetes convertits (Fu-

llana, Rocamora), alguns reis («Pedro» II, III i IV, «Ferdinand and Isabella») i un erudit (Girbal). Alguns personatges jueus costen de localitzar: Astruch Rimoch és a «Raimuch», Salomó Bonafed és a «Bonfed», Jacob Corsuno és a «Carsono», però Bonet Bonjorn és a «Bonet» i a «Bonjorn». No s'hi nota un esforç per posar al dia els coneixements ja adquirits, i avui, en definitiva, serveix més per comprovar dades negatives que per trobar-n'hi de positives.

- 902-01 GABRIEL LLABRÉS: *La conversión de los judíos mallorquines en 1391. Dato inédito*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 40, Madrid 1902, pàgs. 152-154.

[Sing. 800]

Transcriu i comenta una instància presentada pels procuradors dels conversos al governador, l'any 1392, reclamant dels jurats les 20.000 lliures que els havien promès l'any anterior si es convertien.

- 902-02 M. KAYSERLING: *Notes sur l'histoire des juifs de Majorque*. — «Revue des Etudes Juives» 44, París 1902, pàgs. 297-300.

[Sing. 796]

Divaga sobre la conversió massiva dels jueus de Mallorca l'any 1391, i sobre els xuetes.

- 902-03 [ANTONI ELIAS DE MOLINS]: *Bibliografía histórica de Cataluña*. — «Revista crítica de historia y literatura españolas, portuguesas e hispano-americanas» 7, Madrid 1902, pàgs. 69-92. — Pàgs. 75-77: «Epigrafía hebrea».

Indica uns pocs autors moderns que han estudiat o publicat inscripcions hebrees: Donadiu, Fita, Grünwald i Torres Amat.

- 902-04 [ANTONI ELIAS DE MOLINS]: *Un manuscrito desconocido del siglo xv*. — «Revista crítica de Historia y Literatura españolas, portuguesas e hispano-americanas» 7, Madrid 1902, pàgs. 323-324.

Prenent-ho del *Dietari* inèdit de Pujades, conta el descobriment, l'any 1621, d'un Antic Testament en català, traduït del castellà, l'any 1478, pel convers Gabriel Gralla, de Barcelona.

- 903-01 *Sepher ha-Ittim*. Ritualwerk des R. Jehuda ben Barsilai aus Barcelona, nach Handschriften zum ersten Male herausgegeben und erläutert von Jacob Schor (en hebreu). — Berlin 1902 [1903]. — XXIII + 366 pàg.

Després de 23 pàgines d'introducció, les notes a peu de pàgina superen, en extensió, el text editat. **Sense índexs**. N'hi ha una reedició facsímil, Jerusalem 1983.

- 903-02 J. GUTTMANN: *Über Abraham bar Chijja's «Buch der Enthüllung»*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 47, Breslau 1903, pàgs. 446-468, 545-569.

Estudi doctrinal sobre les elucubracions messiàniques del rabi barceloní del segle XII, contingudes al seu «Llibre Revelador» («Megillat ha-Megallé»).

- 903-03 R[OC] CHABÀS: *Estudio sobre los sermones valencianos de san Vicente Ferrer que se conservan manuscritos en la biblioteca de la Basílica Metropolitana de Valencia: V. «Alusiones a sí mismo, a la compañía de penitencia, al rey de Aragón. Judíos y moros»*. — «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos», Tercera època, any VII, tom VIII, Madrid 1903, pàgs. 111-126.
[Sing. 1740]

Part d'un estudi més llarg, començat al tom VI de la Revista, dedicat a descriure els manuscrits i publicar extractes dels sermons del futur sant, datables els anys 1412-1413. Els passatges sobre moros i jueus són a les pàgs. 124-126.

- 903-04 MOÏSE SCHWAB: *Un acte de vente hébreu du XIVe siècle*. — «Revue des Etudes Juives» 47, París 1903, pàgs. 57-61.
[Sing. 607]

Transcriu i comenta un pergami mutilat, de l'any 1365, sobre la venda d'unes cases del call dels jueus de Girona. A la pàg. 318 hi ha unes esmenes i aclariments de Porgès i de Löwenstein. (Avui el pergami és a l'Arxiu de la Corona d'Aragó).

- 903-05 FIDEL FITA: *Barcelona en 1079. Su castillo del Puerto y su aljama hebrea. Documento inédito*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 43, Madrid 1903, pàgs. 361-368.
[Sing. 398]

Publica el famós document de partió de Barcelona i de les finques i senyories comtals entre els dos comtes germans, que conté una relació de 40 jueus. Hi fa comentaris onomàstics. (El treball té un complement, amb un títol similar, a les pàgs. 547-553 del mateix volum).

- 903-06 FIDEL FITA: *Inscripciones visigóticas y hebreas de Tarragona*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 43, Madrid 1903, pàgs. 455-462.
[Sing. 981]

Les inscripcions hebraiques (pàgs. 460-462), que transcriu i reproduïx en fotografia, són les dues conegudes des de principi del segle XIX. Refuta la datació proposada per Emili Morera (Cantera-Millàs, núms. 196 i 197).

- 904-01 RICHARD J. H. GOTTHEIL: *Some Spanish documents*. — «The Jewish Quarterly Review» 16, Londres 1903-1904, pàgs. 702-714.

[Sing. 264]

A la primera part (I. *Early Spanish Shetarot*, pàgs. 702-708), publica cinc documents de l'època comtal conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, que tenen una part en llatí i una altra en hebreu.

- 904-02 M. KAYSERLING: *Notes sur les juifs d'Espagne. Les juifs de Barcelone*. — «Revue des Etudes Juives» 48, París 1904, pàgs. 142-144.

[Sing. 408]

Parla del document de 1079 que acabava de publicar el P. Fita, i hi fa comentaris onomàstics.

- 904-03 M. KAYSERLING: *Notes sur l'histoire des juifs d'Espagne. I. Les juifs de Cervera*. — «Revue des Etudes Juives» 49, París 1904, pàgs. 302-303.

[Sing. 539]

Comenta la notícia d'un atac a la jueria de Cervera durant la guerra civil de 1462.

- 904-04 *Apuntes de historia de la civilización de los judíos y musulmanes, conforme al programa de esta asignatura y tomados de las explicaciones del catedrático D. Juan Ortega Rubio*. (Curso de 1903 a 1904). — Madrid 1904. — 330 pàg. mimeografiades.

[Sing. 181]

Resum de 40 lliçons generals i molt elementals; massa resumides i massa elementals. Sense bibliografia.

- 904-05 JOAQUÍN MIRET Y SANS: *La carta de franquicias otorgada por el Conde de Barcelona a los judíos de Tortosa*. — Dins *Homenaje a D. Francisco Codera en su jubilación del profesorado. Estudios de Erudición Oriental*, Saragossa 1904, pàgs. 199-205.

[Sing. 1115]

Transcriu i comenta pel damunt el document al.ludit (datat l'any 1149 però trobat en un cartulari cent anys posterior), i una altra concessió reial de 1181, de la qual no indica signatura ni origen. Assegura que la carta comtal és un document «indudablemente auténtico», però hi assenyalava anomalies.

- 905-01 JULIUS WOLFSOHN: *Der Einfluss Gazâlî's auf Chisdai Crescas*. — Frankfurt a. M. 1905. — 78 pàg.

Examina les possibles influències en la qüestió del lliure albir, dels atributs

divins, i en tendències generals, dins el marc del neoplatonisme dels pensadors jueus medievals.

- 905-02 FIDEL FITA: *Viaje epigráfico*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 47, Madrid 1905 pàgs. 230-239.

[Sing. 326]

Quant a inscripcions hebrees (pàgs. 238-239), publica la fotografia i la transcripció de l'epitafi de Don Salomó Cresques, trobat a Agramunt (Cantera-Millás, núm. 202).

- 905-03 FIDEL FITA: *Epigrafía hebrea y visigótica*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 47, Madrid 1905, pàgs. 361-394.

Fa la ressenya del catàleg, publicat per Moïse Schwab, de les inscripcions hebrees conservades en territori francès. Algunes del nord d'Àfrica són de famílies d'exiliats catalans. Tracta de les d'època visigòtica, i les relaciona amb documentació cispirenaica.

- 905-04 H. OMONT: *Mémorial de l'Inquisiteur d'Aragon à la fin du XIVe siècle*. — «Bibliothèque de l'Ecole des Chartes» 66, Paris 1905, pàgs. 261-268.

Describeu un petit registre de denúncies portat per un inquisidor resident a Girona. En transcriu algunes, i afirma gratuïtament que no és autògraf de fra Nicolau Eimeric.

- 905-05 W. BACHER: *On the Biblical Exegesis of Joseph ibn Kaspi*. — «The Jewish Quarterly Review» 18, Londres 1905-1906, pàgs. 158-171.

Fa una ampla i acurada recensió de l'edició del *Tirat Késef* (imprès per I. Last amb el títol de *Mishné Késef*, Pressburg 1905), que és gairebé un comentari, amb esmenes al text.

- 906-01 SEMUEL KRAUSS: *La relació científica entre Nahmànides i Maimònides* (en hebreu). — «Hagoren. Abhandlungen über die Wissenschaft des Judenthums» (en hebreu) 5, Berditschew 5466 (= 1905-1906), pàgs. 78-117.

Posa en relleu els aspectes metodològics, filosòfics, exegetics, etc., ones veu l'influx del pensador egipci sobre el gironí, malgrat militar en una línia aparentment oposada; bé que alguns punts de vista de Krauss han estat contradits. A les pàgs. 115-117 publica uns fragments de la *Lletra Santa*, seguint la tradició d'atribuir-la a Nahmànides.

- 906-02 LEO LANDAU: *Das Apologetische Schreiben des Josua Lorki an den Abtrünnigen Don Salomon ha-Lewi (Paulus de Santa Maria)*. — Anvers 1906. — XIII + 45 pàg.

[Sing. 1678]

Edició crítica de la carta, amb traducció alemanya (pàgs. 23-45) i presentació.

- 906-03 H. STOURDZÉ: *Les deux commentaires d'Ibn Caspi sur les Proverbes*. — «Revue des Etudes Juives» 52, París 1906, pàgs. 71-76.

Fa una anàlisi dels dos comentaris. El més breu fou dedicat al seu fill Abba Mari, que residia a Barcelona, l'any 1330; el més llarg, dos anys més tard, al seu fill Salomó, que residia a València. També estudia l'època de composició d'altres obres. Diu que morí el 1340.

- 906-04 MOÏSE SCHWAB: *Inscriptions hébraïques d'Espagne*. — «Revue des Etudes Juives» 52, París 1906, pàgs. 215-220.

[Sing. 2308]

Presenta algunes inscripcions inèdites, entre les quals una de Tortosa coneguda per un dibuix (Cantera-Millás, núm. 200), i sis de Barcelona transrites pel P. Fita (Cantera-Millás, núms. 105, 114, 119, 121 i 113 en dos trossos), més alguns fragments i una de ja publicada (Cantera-Millás, núm. 115). Un calc i una fotografia (Cantera-Millás, núms. 105 i 115).

- 906-05 JEAN RÉGNÉ: *Rapports entre l'Inquisition et les juifs d'après le mémorial de l'Inquisiteur d'Aragon. (Fin du XIVe siècle)*. — «Revue des Etudes Juives» 52, París 1906, pàgs. 224-233.

[Sing. 354]

Presenta, comenta i publica les denúncies contra jueus i judaïtzants contingudes en un manual d'un inquisidor resident a Girona cap a 1380. El manuscrit havia ingressat recentment a la Biblioteca Nacional de París (procedent de Girona), és el mateix descrit per Omont l'any anterior, i fou publicat íntegrament per J. Vincke l'any 1941.

- 906-06 FIDEL FITA: *Inscripciones griegas, latinas y hebreas*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 48, Madrid 1906, pàgs. 155-168.

[Sing. 774]

Quant a inscripcions hebrees, publica en fotografia i en transcripció la de Maó (Cantera-Millás, núm. 225) i, per fonts secundàries, descriu breument els *rimmonim* de Mallorca (Cantera-Millás, núm. 275). Promet un estudi sobre les inscripcions de Mallorca.

- 906-07 FIDEL FITA: *El Monjuí de la ciudad de Gerona y la sinagoga y concejo hebreo de Castellón de Ampurias*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 48, Madrid 1906, pàgs. 169-174.

[Sing. 484]

Reprodueix tres documents que havia publicat, igualment sense comenta-

ris, els anys 1874, 1876 i 1878, a la «Revista Histórica Latina», «Revista de Gerona» i «Museo Español de Antigüedades». El tercer també havia estat reproduït en aquest mateix butlletí l'any 1885.

- 906-08 FIDEL FITA: *Lápidas hebreas y romanas*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 48, Madrid 1906, pàgs. 225-248.

[Sing. 2294]

Afegeix referències documentals sobre la inscripció de Maó (Cantera-Millás, núm. 225); parla, per referències indirectes, d'una de Bunyola (Mallorca) no localitzada; fa correccions a una de Girona que ell havia publicat l'any 1874 a la «Revista Histórica Latina» (Cantera-Millás, núm. 175), i dóna notícies d'algunes de Barcelona, desaparegudes, fragmentàries o copiades per ell mateix (Cantera-Millás, núm. 117, 111 i 112). Sense venir gaire a tomb, torna a publicar el document reial que ja havia reproduït l'any 1881, a «La Veu del Montserrat».

- 906-09 FIDEL FITA: *Inscripción hebrea de Barcelona en la casa número 1 de la calle de Marlet*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 48, Madrid 1906, pàgs. 311-315.

[Sing. 429]

En dóna una fotografia i comentaris erudits (Cantera-Millás, núm. 241), sense referir-se als seus errors expressats al vol. 16 d'aquest mateix butlletí.

- 906-10 FIDEL FITA: *Judíos alfaqueques de sarracenos en Barcelona*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 48 Madrid 1906, pàg. 332.

[Sing. 402]

Simple transcripció d'un document comtal de l'any 1105.

- 906-11 MIHALY GUTTMANN: *Ábrahám bar Chijja Geometriájából*. — «Magyar-Zsidó Szemle» 23, Budapest 1906, pàgs. 315-349.

Publica en hebreu, tradueix a l'hongarès i comenta un capítol del *Llibre de Geometria* del rabí de Barcelona.

- 906-12 EUGÈNE ALBERTINI: *Fouilles d'Elche*. — «Bulletin Hispanique» 8, Bordeu-París 1906, pàgs. 333-362; 9, 1907, pàgs. 1-17, 109-130.

[Sing. 570]

Descriu les excavacions i troballes fetes a Alcúdia, a 3 km d'Elx. Sobre el mosaic i la basílica que el contenia, es fa enrera de la seva primera interpretació, i conclou que és una sinagoga de la segona meitat del segle VI (pàgs. 120-127). Amb tot, no abandona les seves perplexitats.

- 907-01 I. LAST: *Sharshoth Kesef. The Hebrew Dictionary of Roots, by Joseph ibn Kaspi*. — «The Jewish Quarterly Review» 19, Londres 1906-1907, pàgs. 651-687.

Després d'una breu presentació (pàgs. 651-653), dóna uns extractes d'aquesta obra voluminosa. (En aquells anys, Last publicà gairebé totes les obres de Joseph Kaspi, en edicions no científiques).

- 907-02 JOACHIM MIRET Y SANS: *Le massacre des juifs de Montclus en 1320. Episode de l'entrée des Pastoureaux dans l'Aragon*. — «Revue des Etudes Juives» 53, París 1907, pàgs. 255-266.

[Sing. 845]

Dóna unes quantes notícies documentals sobre l'aljama de Montclús, i reproduïx fragments de documents que parlen de l'assassinat de jueus. De vegades no en dóna les signatures. Una rectificació de M. Liber al vol. 55, 1908, pàg. 159.

- 907-03 N. APTOWITZER: *Notes d'histoire littéraire*. — «Revue des Etudes Juives» 54, París 1907, pàg. 63.

Reclama la legitimitat de la pronúncia del cognom *Kimhí*, al costat de la més correcta *Kamhí*, i assenyala una al·lusió a un perdut comentari al Pentateuc escrit per rabí Salomó ben Adret. Una precisió de M. Liber al vol. 55, 1908, pàg. 316.

- 907-04 S. MITRANI-SAMARIAN: *Un sermon valencien de Saint Vincent Ferrer*. — «Revue des Etudes Juives» 54, París 1907, pàgs. 241-245.

[Sing. 1753]

Comenta i tradueix al francès els fragments dels sermons amb referències a jueus que havia publicat Roc Chabàs l'any 1903. Interpreta, equivocadament, que és un sol sermó adreçat a jueus.

- 907-05 MOÏSE SCHWAB: *Rapport sur les inscriptions hébraïques de l'Espagne*. — «Nouvelles Archives des Missions Scientifiques» 14, París 1907, pàgs. 229-421.

[Sing. 2310]

Descriu i estudia, ordenades per segles, unes 170 inscripcions hebrees conservades a Espanya o conegudes per transcripcions. N'hi ha dues de Tortosa, tres de Morvedre, dues de Tarragona, una de Castell d'Empúries, 32 de Barcelona, una d'Agramunt, onze de Girona, dues de Mallorca i una de Maó. En passa per alt algunes de ja publicades, i totes foren estudiades novament per Cantera i Millàs l'any 1956, indicant les pàgines de l'estudi de Schwab. La **presentació és breu** (pàgs. 229-233) **i escrita** amb un esperit chauvinista francès molt fora de lloc. 22 làmines excel·lents. Índex complet

de noms i títols de llibres. N'hi ha extrets amb portada pròpia i doble numeració de pàgines 1-193.

- 907-06 G. F. ABBOTT: *Israel in Europe*. — Londres 1907. — XIX + 533 pàg.
[Sing. 78]

Història general dels jueus, des de l'època hel·lenística fins al segle XX, manejant únicament bibliografia en anglès. Completament negligible. N'hi ha una reedició, Londres 1972.

- 907-07 MAURICE H. HARRIS: *History of the Mediaeval Jews, from the Moslem Conquest of Spain to the Discovery of America*. — Nova York 1907. — 320 pàg.
[Sing. 147]

Història lleugera, en estil periodístic, per al gran públic. Bibliografia insignificant. L'any 1929 se'n feia la cinquena edició, il·lustrada amb fotos i augmentada amb índex de noms i de matèries.

- 907-08 HEIMANN AUERBACH: *Albalag und seine Übersetzung des Makasîd al-Gazzalis*. — Breslau 1907. — XIII + 22 pàg.

Edició crítica de la versió hebrea, precedida d'una presentació del traductor i de la traducció.

- 907-09 JULIÁN PAZ: *Reclamaciones de los mallorquines llamados de «la calle» sobre su condición social*. — «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos. Órgano del Cuerpo Facultativo del ramo», Tercera època, any X, Madrid 1907, pàgs. 184-200.
[Sing. 810]

Explica les gestions dels xuetes davant el Consell Reial de Carles III, sense donar-ne cap referència documental. Joan Riera localitzà els expedients a l'Arxiu de Simancas, i els publicà l'any 1974.

- 907-10 F[IDEL] F[ITA]: *Noticias*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 51, Madrid 1907, pàg. 509.

Dóna compte del descobriment d'una necròpolis prop de Xàtiva, i descriu un segell amb inscripció en lletres llatines que creu judaic (Cantera-Millás, núm. 263).

- 908-01 JACOB GUTTMANN: *Die Stellung des Simon ben Zemach Duran in der Geschichte der jüdischen Religionsphilosophie*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 52, Breslau 1908, pàgs. 641-672; 53, 1909, pàgs. 46-79, 199-228.

Situa el pensament del rabí mallorquí en relació als altres pensadors jueus, assenyala les seves fonts, gentils i jueves, i exposa els principis de la seva teodicea.

- 909-01 IOACHIM MIRET Y SANS: *Les médecins juifs de Pierre, roi d'Aragon*. — «Revue des Etudes Juives» 57, París 1909, pàgs. 268-278. [Sing. 2397]

Afirma, com a cosa demostrada, que els reis del casal de Barcelona, i Pere el Cerimoniós en particular, tenien una «viva predilecció» pels metges jueus. Com si ho avalessin, aporta diverses gràcies concedides a jueus metges i no metges, sobretot exempcions de la roda infamant.

- 909-02 *Barcelona. Ein historische Skizze*. — «Der Israelit» 50, núm. 35, Frankfurt a. M. 2 de setembre 1909, pàgs. 4-5. [Sing. 389]

Aprofitant la trista popularitat de Barcelona en aquell moment, hom dóna quatre pinzellades històriques sobre la comunitat jueva medieval.

- 910-01 A. LOEWENTHAL: *R. Jona Gerundi und sein ethischer Kommentar zu den Proverbien*. — Berlín 1910. — 36 + 146 + [2] pàg.

Edició del text hebreu, precedit d'un estudi sobre l'autor i l'obra.

- 910-02 NAHUM SLOUSCH: *Élégie de Moïse Rimos, martyr juif à Palerme au XVIe siècle*. — Extret del *Centenario della nascita di Michele Amari*, vol. 2, Palerm 1910, pàgs. 186-204.

Edita críticament l'elegia en hebreu, i l'acompanya amb una versió italiana. Opina que l'autor és nèt de Mossé Rimós, autor mallorquí d'una epístola publicada per David Kaufmann l'any 1896, i opina igualment que la seva mort ocorregué cap a 1530-1540.

- 910-03 A. FREIMANN: *Kopisten hebräischen Handschriften in Spanien und Portugal*. — «Zeitschrift für Hebräische Bibliographie» 14, Frankfurt a. M. 1910, pàgs. 105-112. [Sing. 31]

Dóna una llista alfabètica de 140 copistes, de vegades amb data i localitat, i referència al còdex on apareixen. Petits complements d'altres erudits es troben al vol. 15, 1911, pàgs. 26-27 i 95.

- 910-04 FIDEL FITA: *Inscripciones hebreas de Sagunto*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 57, Madrid 1910, pàgs. 280-322. [Sing. 878]

Fa un gran esforç d'erudició per mirar de salvar com a autèntiques les dues famoses inscripcions de Morvedre (Cantera-Millás, núm. 210 i 212). Pretén donar una lliçó de rigor metodològic, però es basa en material bibliogràfic i en informació aliena. Després reproduceix quatre inscripcions locals més, ja publicades (Cantera-Millás, núms. 214, 215, 216 i 211).

- 910-05 A. MARX: *R. Abraham b. David et R. Zerahya ha- Lévi*. — «Revue des Etudes Juives» 59, París 1910, pàgs. 200-224.

Analitza dos manuscrits conservats a Nova York que contenen material de la polèmica doctrinal entre els dos talmudistes, a les darreres dècades del segle XII, l'un resident a Narbona i Lunell, i l'altre a Girona. (Aquest i els principals treballs de l'autor foren reproduïts als seus *Studies in Jewish History and Booklore*, Nova York 1944.)

- 910-06 ALFRED LÉVY: *Juda al-Harizi*. — «Revue des Etudes Juives» 59, París 1910, pàgs. VII-XXV.

Conferència sense notes, on fa la biografia del famós prosista hebreu, que creu nascut a Barcelona l'any 1165. Hi intercala fragments traduïts de les seves obres.

- 910-07 JEAN RÉGNÉ: *Catalogue des actes de Jaime Ier, Pedro III et Alfonso III, rois d'Aragon, concernant les juifs (1213-1291)*. — «Revue des Etudes Juives» 60, París 1910, pàgs. 161-201; 61, 1911, pàgs. 1-43; 62, 1911, pàgs. 38-73; 63, 1912, pàgs. 245-268; 64, 1912, pàgs. 67-88, 215-235; 65, 1913, pàgs. 61-88, 196-223; 66, 1913, pàgs. 252-262; 67, 1914, pàgs. 53-81, 195-224; 68, 1914, pàgs. 198-221; 69, 1919, pàgs. 135-220; 70, 1920, pàgs. 74-87, 195-208.

[Sing. 353]

Resumeix documents reials, coneguts i inèdits, amb expressió de la font o publicació on es troben. No hi fa cap introducció ni estudi. Els resums de documents del temps de Jaume I tenen els núm. 1-657 (dels volums 60-62); els de Pere el Gran, els núm. 658-1470 (dels volums 63-67); i els d'Alfons el Franc, els núm. 1471-2365 (dels volums 67-69). Al volum 70 hi ha la transcripció de 23 documents que devia creure més importants. Al final anuncia la continuació amb resums de documents de Jaume II. Se n'imprimen extrets que prometien, en un «Avant-Propos», un volum d'introducció general i un d'índex, que no es publicaren. Els extrets prengueren la forma de tres llibres, cadascun dedicat a un regnat. Porten les dates París 1911, 6 + 117 pàg.; 1914, 6 + 149 pàg.; 1920, 3 + 171 pàg.

- 910-08 I. N. EPSTEIN: *Les Nouvelles de R. Nissim sur Meguilla*. — «Revue des Etudes Juives» 60, París 1910, pàgs. 260-263.

Nega que l'autor de l'obra impresa a Jerusalem l'any 1884 sigui rabí Nissim Gerundí, i s'inclina a creure que és Natan ben Joseph, deixeble de Mosé ben Nahman. Uns comentaris d'A. Marx a aquest treball o nota, al vol. 61, 1911, pàgs. 130-133.

- 911-01 YEHIEL MICHAEL HA-COHEN GUTTMANN: *Abraham bar Hiyya ha-Nasi* (en hebreu). — «Ha-Sofeh me-Eres ha-Ger» (en hebreu) 1, Budapest 5671 (= 1910-1911), pàgs. 1-30.

Estudia el *Llibre de Geometria* del rabí del segle XII i en transcriu alguns capítols (pàgs. 8-30).

- 911-02 ZECHARIA SCHWARTZ: *El sermó de Cap d'Any de rabí Mossé ben Nahman* (en hebreu). — «Ha-Sofeh me-Eres ha-Ger» (en hebreu) 1, Budapest 5671 (= 1910-1911), pàgs. 136-156; vol. 2, 5672 (= 1911-1912), pàgs. 46-60.

Edició anotada del text, amb una breu presentació. N'hi ha una edició a part, Frankfurt a. M. 1912.

- 912-01 MARTIN HUME: *Some Debts the World Owes to the Spanish Jews*. — «The Jewish Historical Society of England. Transactions», Sessions 1908-1910, Edinburgh — Londres 1912, pàgs. 138-155.

[Sing. 268]

Conferència en l'estil encomiàstic més delirant: si no fos pels jueus d'Espanya, Europa, és a dir, el món, no sabria què és literatura ni què és art. Un resum fou publicat a «The Jewish Chronicle», núm. 1984, Londres, 12 d'abril 1907, pàgs. 18-21. [Sing. 269]

- 912-02 LEO NIEMCEWITSCH: *Crescas contra Maimonides*. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der hohen philosophischen Fakultät der Universität Bern. — Lublín 1912. — 82 pàg.

Tracta succintament sis punts de teodicea, tal com els exposa rabí Hasdai Cresques reaccionant, sembla, contra Maimònides.

- 912-03 FIDEL FITA: *La judería de la ciudad de Vich*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 60, Madrid 1912, pàgs. 291-302.

[Sing. 1147]

Ressenya la monografia de Ramon Corbella, publicada tres anys abans, i en reproduïx sis documents que creu més importants.

- 912-04 W. BACHER: *Aus der Bibelexegese Joseph ibn Kaspis*. «Montasschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 56, Breslau 1912, pàgs. 199-217, 324-333, 449-457; 57, 1913, pàgs. 559-566.

Exposa detalls i notícies trobats en els comentaris bíblics del rabí del segle XIV: mots en vulgar, referències a la vida quotidiana, etc.

- 912-05 W. BACHER: *Joseph ibn Kaspi als Bibelerklärer*. — Dins *Judaism. Festschrift zu Hermann Cohens siebzigsten Geburtstag*, Berlín 1912, pàgs. 119-133.

Exposa frases i conceptes trobats en una lectura personal dels tres volums dels comentaris bíblics del pensador medieval, publicats per Last.

- 913-01 FRITZ BAER: *Studien zur Geschichte der Juden in Königreich Aragonien während des 13. und 14. Jahrhunderts*. — Berlín 1913. — 212 pàg. («Historische Studien» 106).

[Sing. 341]

Treball de doctorat sobre història institucional, dirigit pel prof. Finke. Posant a contribució la literatura hebrea, especialment els dictàmens de Salomó ben Adret, i la bibliografia publicada aquí i a fora, exposa l'organització de les aljames de la Corona d'Aragó, la situació legal dels jueus i les seves activitats econòmiques, generalment amb una exacta comprensió de les fonts documentals. Dedicava un breu excursus als jueus administradors reials (pàgs. 174-182) i tradueix en apèndix alguns fragments de dictàmens rabínics (pàgs. 183-212). Bibliografia a les notes. Sense índexs. N'hi ha una reedició fotostàtica de 1965, i una traducció castellana de 1985.

- 913-02 *Chibbur ha-Meschicha weha-Tischboreth. Lehrbuch der Geometrie des Abraham bar Chija*. Herausgegeben und mit Anmerkungen versehen von Dr. Michael Guttmann (en hebreu). — Berlín 1913. — XXXII + 132 pàg.

Edició de l'obra, amb una introducció, també en hebreu, que se cenyeix a descriure-la i donar-ne les referències bibliogràfiques.

- 914-01 ZEEV ADOLPH POSNANSKY: *Sefer Kelimat ha-Goyim, obra de mestre Profiat Duran, de Perpinyà, l'any 5157* (en hebreu). — «Ha-Sofeh me-Eres ha-Ger» (en hebreu) 3, Budapest 5674 (= 1913-1914), pàgs. 98-113, 143-180; 4, 5675 (= 1914-1915), pàgs. 37-48, 81-96, 115-132.

[Sing. 1615]

Edició anotada del text, precedida d'una breu descripció de deu manuscrits i seguida d'una bio-bibliografia.

- 914-02 FIDEL FITA: *Una carta hebrea de Solsona*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 65, Madrid 1914, pàgs. 246-249.

[Sing. 954]

Publica, en fotografia i transcripció, un breu albarà en pergami, que data l'any 1310 i diu que fou trobat a Solsona.

- 914-03 JUAN SERRA Y VILARÓ: *La judería de Verdú. Apuntes históricos*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 65, Madrid 1914, pàgs. 250-253.
[Sing. 1145]

Fa una llista de jueus i conversos que apareixen en documents conservats a l'Arxiu Parroquial, i en publica quatre entre els anys 1298 i 1400.

- 914-04 FIDEL FITA: *Tres cédulas hebreas halladas en Solsona*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 65, Madrid 1914, pàgs. 253-257.
[Sing. 955]

Publica tres deutoris en llatí firmats a Verdú (Occitània) en favor d'un Abbamari o Duran i del seu fill Petit, datats els anys 1276, 1304 i 1306. Els deutoris, en pergami, tenen notes dorsals en hebreu. Diu que foren trobats a Solsona.

- 914-05 JO. MIRET Y SANS; MOÏSE SCHAWAB: *Documents sur les juifs catalans aux XIe, XIIe et XIIIe siècles*. — «Revue des Etudes Juives» 68, París 1914, pàgs. 49-83, 174-197.
[Sing. 530]

Publiquen 41 documents procedents de diversos arxius barcelonins, si bé dos són de Girona. La majoria dels documents són en llatí, amb les firmes o algun fragment en hebreu, ací traduït i reproduït en facsímil. Onze són íntegrament en llatí i dos en hebreu. 14 pertanyen al segle XI, 9 al segle XII i 18 al segle XIII. Acaben amb un comentari onomàstic. Se'n feren extrets amb el títol *Documents de juifs catalans des XIe, XIIe et XIIIe siècles*, París 1915, 62 pàg.

- 914-06 J. NICKS: *La polémique contre les juifs et le «Pugio Fidei» de Raymond Martin*. — «Recueil de travaux publiés par les membres des Conférences d'Histoire et de Philologie» 40, Lovaina 1914, pàgs. 519-526 («Mélanges d'histoire offerts à Charles Moeller» 1).
[Sing. 1661]

Fa una exposició molt general de la polèmica antijueva anterior al segle XIII, i descriu l'obra de fra Ramon Martí i la seva novetat.

- 914-07 ABRAHAM A. NEUMAN: *Some phases of the condition of the Jews in Spain in the thirteenth and fourteenth Centuries*. — «Publications of the American Jewish Historical Society» 22, Baltimore 1914, pàgs. 61-70
[Sing. 291]

Conferència donada a la Societat, que no tracta el tema del títol sinó del grau de llibertat individual i organització comunal dels jueus, segons apareixen als dictàmens de Salomó ben Adret.

- 914-08 ISRAEL DAVIDSON: *Sepher Shaashuim. A book of mediaeval lore, by Joseph ben Meir ibn Zabara.* — Nova York 1914. — LXXIX + 201 pàg.
- Edició modèlica d'una obra hebrea medieval, amb estudi de tots els seus aspectes. En apèndix publica dues obres menors del mateix autor català. Índex de proverbis, de noms propis, de termes mèdics i de mots forasters.
- 914-09 LOUIS M. EPSTEIN: *The Eschatology of Rabbi Moses ben Nachman (Nachmanides).* — «Jewish Theological Seminary. Students Annual» 1, Nova York 1914, pàgs. 95-123.
- Exposició clara de la doctrina del rabí de Girona sobre les quatre darreres coses.
- 915-01 ISRAEL ELFENBEIN: *Jewish Communal Government in Spain.* — «Jewish Theological Seminary. Students Annual» 2, Nova York 1915, pàgs. 102-121. [Sing. 2328]
- A partir dels dictàmens de rabí Salomó ben Adret, exposa l'organització interna de les aljames del segle XIII i els càrrecs comunals. Treball escrit sense prejudicis i, segurament per això, molt poc citat.
- 915-02 A. S. YAHUDA: *Hallazgo de pergaminos en Solsona.* — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 67, Madrid 1915, pàgs. 513-549. [Sing. 957]
- Descriu, transcriu, tradueix i comenta prolixament dos petits fragments d'un *mahzor* en pergami, trobats, diu, en un volum indeterminat de la catedral de Solsona. Dues fotografies.
- 915-03 JULIUS GUTTMANN: *Chasdai Creskas als Kritiker der aristotelischen Physik.* — Dins *Festschrift zum siebzigsten Geburtstag Jakob Guttmanns*, Leipzig 1915, pàgs. 28-54.
- Fa una exposició i comentari dels passatges on el rabí de Barcelona contradiu les teories d'Aristòtil.
- 915-04 RODOLFO LEVI: *Della venuta degle Ebrei nella Penisola Iberica.* — «Il Vessilio Israelitico» 63, Torí 1915, pàgs. 365-368, 480-483, 708-710. [Sing. 1180]
- Recull de llegendes i faules presentades com a verídiques.
- 916-01 MOÏSE SCHWAB; JOACHIM MIRET Y SANS: *Nouveaux documents des juifs barcelonnais au XIIe siècle.* — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 68, Madrid 1916, pàgs. 563-578. [Sing. 426]

Primer fan la llista de documents de jueus del segle XII, conservats a la Catedral de Barcelona, i després en publiquen cinc que tenen una part en hebreu. Donen la traducció de la part hebrea de tots cinc, i el facsímil d'un.

- 916-02 MOÏSE SCHWAB; JOAQUÍN MIRET Y SANS: *Documents de juifs barcelonnais au XIe siècle*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 69, Madrid 1916, pàgs. 569-583.

[Sing. 425]

Primer fan la llista de documents de jueus dels segles X i XI, conservats a la Catedral de Barcelona, i després en publiquen sis, dos dels quals tenen una part en hebreu, que donen en facsímil i en traducció.

- 916-03 ISAAC HUSIK: *A History of Mediaeval Jewish Philosophy*. — New York 1916. — L + 462 pàg.

Primera història del tema, escrita en anglès, centrada en 18 personalitats. Pertanyen a l'àrea geogràfica catalana: Abraham bar Hiyya (pàgs. 114-124), Leví ben Gerson (pàgs. 328-361) i Hasday Creques (pàgs. 388-405). Bibliografia selecta (pàgs. 433-437). Índex de noms i conceptes (pàgs. 451-462). Obra continuament reeditada, com si no envellís.

- 916-04 HARRY AUSTRYN WOLFSON: *Crescas on the Problem of Divine Attributes*. — «The Jewish Quarterly Review» 7, Filadèlfia 1916-1917, pàgs. 1-44, 175-221.

Part d'un estudi d'ampla volada, que situa el pensament del rabí de Barcelona en relació amb els corrents filosòfics medievals pel que fa als atributs divins i al problema dels universals.

- 917-01 G. L. SANTOS FERREIRA: *Inscrições hebraicas da Península Iberica*. I. As letras desconhecidas de Castellon de la Plana e sua interpretação. — Lisboa 1917. — 20 pàg.

[Sing. 5032]

Amb una gran dosi de fantasia, intenta desxifrar les inscripcions «ibèriques» d'un plom descobert a Castelló, aplicant-hi una equivalència de lletres hebrees. Un gravat.

- 917-02 M. ROSENMANN: *Das Lehrhaus des Rabbi Nissim Gerundi in Barcelona, als Ursprung der letzten antimaimunischen philosophischen Richtung in Spanien*. — Dins *Festschrift Adolf Schwarz zum siebzigsten Geburtstag (...)*, Berlin — Viena 1917, pàgs. 489-498.

Atribueix al rabí de Barcelona del segle XIV i als seus deixebles la recerca de nous camins per superar la via morta del racionalisme aristotèlic.

- 918-01 MEYER WAXMAN: *The Philosophy of Don Hasdai Crescas*. — «The Jewish Quarterly Review» 8, Filadèlfia 1917-1918, pàgs. 305-337, 455-475; 9, 1918-1919, pàgs. 181-213; 10, 1919-1920, pàgs. 25-47, 291-308.

Exposició de conjunt de la filosofia del rabí barceloní, mort l'any 1410. Segons l'autor, supera Maimònides en profunditat i poder d'anàlisi, i s'avança a algunes concepcions modernes. El treball fou reproduït en forma de llibre, amb el mateix títol, Nova York 1920.

- 918-02 ÀNGEL DEL ARCO: *Lápida hebraico-cristiana de Tarragona*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 72, Madrid 1918, pàgs. 495-500.
[Sing. 976]

Describeix una inscripció funerària en llatí, amb noms i simbologia pretesament judaics. Opina que és del segle VII i diu que fou trobada «hace años», en una partida rural de Pallaresos, poble on no s'ha trobat cap altra inscripció. Una fotografia (Cantera-Millás, núm. 290).

- 919-01 JOSÉ SALARRULLANA DE DIOS: *Estudios históricos acerca de la ciudad de Fraga*. «La aljama de judíos de Fraga». — «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos. Órgano del Cuerpo Facultativo del ramo», Tercera època, any XXIII, tom XL, Madrid 1919, pàgs. 69-90, 183-206, 431-446.
[Sing. 580]

Part d'un estudi històric sobre la vida, incomplet i molt poc elaborat, però amb aportacions documentals valuoses, procedents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i d'alguns arxius locals. Destaquen els privilegis confirmats l'any 1328. Les dates extremes són 1264 i 1457.

- 919-02 HARRY AUSTRYN WOLFSON: *Note on Crescas' Definition on Time*. — «The Jewish Quarterly Review» 10, Filadèlfia 1919-1920, pàgs. 1-17.

Contrasta la concepció del temps que demostra el rabí barceloní amb la dels pensadors coetanis.

- 920-01 JAVIER DE LEÓN BENDICHA: *Disertación histórico-crítica sobre la varia suerte experimentada en España por los hebreos desde la época que se fija como más probable de su venida a ella, hasta la de su total expulsión*. — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 76, Madrid 1920, pàgs. 163-183.
[Sing. 281]

Discurs retòric datat a Almeria l'any 1836, completament negligible. També fou publicat dins el volum *Papeles históricos inéditos del archivo de la secretaría de la Real Academia de la Historia. Mayo 1918 — Junio 1920*, Madrid 1920, pàgs. 447-469.

- 921-01 YOSEF PATAI: *Dels tresors d'Oxford: La vida de Meshullam de Piera i la seva poesia* (en hebreu). — «Ha-Sofeh le-Hokmath Israel» (en hebreu) 5, Budapest 5681 (= 1920-1921), pàgs. 54-58, 129-133, 202-215.

Extreu dades biogràfiques dels poemes i en transcriu alguns.

- 921-02 SAMUEL DAICHES: *The Study of the Talmud in Spain*. — Londres 1921. — 32 pàg.

[Sing. 2531]

Història literària del rabinisme sefardita, breu i didàctica, des del segle XII al XV. Tot de segon mà.

- 921-03 PAUL STUDER: *Notice sur un manuscrit catalan du XVe siècle (Bodley Oriental 9)*. — «Romania» 47, París 1921, pàgs. 98-104.

[Sing. 2354]

Descriu un llibre de pregàries jueu de procedència italiana, amb una versió catalana interliniar, mot a mot, en lletres llatines. Tradueix al francès tres folis del text hebreu, i en transcriu el text català corresponent. Breu glossari.

- 921-04 JÉAN RÉGNÉ: *Catalogue d'actes pour servir à l'histoire des juifs de la Couronne d'Aragon sous le règne de Jaime II (1291-1327)*. — «Revue des Etudes Juives» 73, París 1921, pàgs. 195-209; vol. 75, 1922, pàgs. 140-178; vol. 76, 1923, pàgs. 58-93, 183-210; vol. 77, 1923; pàgs. 177-199; vol. 78, 1924, pàgs. 102-148.

[Sing. 352]

Sense cap introducció, continua els resums del seu treball anterior, ara de documents del regnat de Jaume II (núm. 2366-3456). No en publica de sencers. Tots els resums i documents publicats per Régné, reproduïts fotostàticament, foren publicats en forma de llibre, amb introducció i índexs, l'any 1978, a Jerusalem.

- 922-01 AD. POSNANSKI: *Le colloque de Tortose et de San Mateo (7 février 1413 — 13 novembre 1414)*. — «Revue des Etudes Juives» 74, París 1922, pàgs. 17-39, 160-168; vol. 75, 1922, pàgs. 74-88, 187-204; vol. 76, 1923, pàgs. 37-46.

[Sing. 1807]

Treball que es presenta com a exhaustiu, amb anàlisi de les fonts documentals, dades biogràfiques dels personatges jueus que intervingueren a la Disputa, narració del temari i dels incidents de les sessions.

- 923-01 ISHAQ MEERSCHEN: *Notes i aclariments al comentari de rabí Mossé ben Nahman a la Torah* (en hebreu). — «Ha-Sofeh le-Hokmath Israel» (en hebreu) 7, Budapest 5683 (= 1922-1923), pàgs. 133-162.

Notes al susdit comentari en els tres darrers llibres del Pentateuc.

- 924-01 A. TAUBER: «*Imre Noash*» by R. Salomon Dapierra (en hebreu). — «Kirjath Sepher. A quarterly bibliographical review» (en hebreu) 1, Jerusalem 5484 (= 1923-1924), pàgs. 62-66, 139-141.

Descriu un manuscrit fragmentari del diccionari de rimes de rabí Salomó de Piera, i en copia un tros.

- 924-02 YSHAQ BAER: *Llibres i noves fonts per a la història dels jueus a Sefarad* (en hebreu). — «Debir» (en hebreu) 2, Berlín 5684 (= 1923-1924), pàgs. 310-321. [Sing. 1]

Comenta alguns dels resums documentals publicats per Régné que afecten personatges jueus notables, il·lustren punts d'interès jurídic o fixen dates controvertides. Tots són del segle XIII.

- 924-03 *Sefer Megillat ha-Megalle, von Abraham bar Chija*. Zum ersten Male herausgegeben von Dr. Adolf Poznanski. Revidiert und mit Einleitung versehen von prof. Dr. Julius Guttmann (en hebreu). — Berlín 1924. — XLI + 155 pàg.

Edició completa, amb introducció, estudi de fonts, versió llatina antiga i descripció de manuscrits. N'hi ha una reedició fotostàtica, Jerusalem 1968, i una versió catalana publicada l'any 1929.

- 924-04 [CHARLES DE LA RONCIÈRE]: *Les cartographes juifs de Majorque et la cartographie de l'intérieur de l'Afrique au Moyen Age*. «Revue des Etudes Juives» 78, París 1924, pàg. 173.

Resum d'una conferència donada a la Société des Etudes Juives de París, on es posa al compte positiu dels jueus de Mallorca els pretesos avanços cartogràfics de les regions africanes.

- 925-01 *Sepher Scha'aschu'im, de rabí Yosef ben Meir ben Zabarra*. Amb introducció, aparat crític, notes, apèndixs i índexs per Israel Davidson (en hebreu). — Berlín 5785 (= 1924-1925). — VIII + 200 pàg.

Reedició, íntegrament en hebreu, de l'obra publicada a Nova York deu anys abans.

- 925-02 ISIDORE EPSTEIN: *The «Responsa» of Rabbi Solomon ben Adreth of Barcelona (1235-1310), as a Source of the History of Spain*. Studies in the communal Life of the Jews in Spain as reflected in the «Responsa». — Londres 1925. — XI + 122 pàg.

[Sing. 1865]

Llibre compost a partir d'apunts o fitxes tretes d'una lectura dels milers de dictàmens de ben Adret. No n'hi ha cap que contingui dades personals o cronològiques, i la gran majoria manquen d'indicacions topogràfiques. Coix en formació històrica i incapaç de matisar el valor del material recollit, l'autor exposa telegràficament el contingut de les seves fitxes en nou capítols desllorrigats. Tots són plens d'incongruències, inconcrecions (o, al revés, casos particulars enunciats com a lleis generals), deduccions equívocades, etc. Sense índexs, és clar.

- 925-03 *Algunas noticias referentes a historia y literatura de los judíos españoles, por Fritz Baer. Traducido del hebreo por J. Millás Vallicrosa.* — «Boletín de la Real Academia de la Historia» 86, Madrid 1925, pàgs. 532-543.
[Sing. 226]

Després d'un parell de paràgrafs en elogi del prof. Baer, el prof. Millàs dona la traducció d'uns fragments de l'article publicat en hebreu, l'any anterior, a la revista «Debir», de Berlín.

- 925-04 FRITZ BAER: *Probleme der jüdisch-spanischen Geschichte.* — «Korrespondenzblatt des Vereins zur Gründung und Erhaltung einer Akademie für die Wissenschaft des Judenthums» 6, [Berlín] 1925, pàgs. 5-25.
[Sing. 228]

Planteja qüestions particulars que caldria aprofundir: la periodització, les relacions dels jueus amb els poders públics, l'organització de les aljames, l'espiritualitat cristiana i jueva i els graons de la decadència.

- 925-05 FRITZ BAER: *Zur Geschichte der Juden im christlichen Spanien.* — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums» 69, Frankfurt a. M. 1925, pàgs. 54-61.
[Sing. 229, 534a, 1450a]

Posa en relleu les dades sobre història dels jueus que es contenen en els *Documents per l'història de la cultura catalana mig-èval*, d'Antoni Rubió i Lluch, i en els *Orígenes de la dominación española en América*, de Manuel Serrano Sanz.

- 926-01 FRITZ BAER: *Eine jüdische Messiasprophetie auf das Jahr 1186 und der dritte Kreuzzug.* — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums» 70, Frankfurt a. M. 1926, pàgs. 113-122, 155-165.
[Sing. 2418]

Estudia les referències cristianes i jueves a una conjunció astral especial, de l'any 1186, i les prediccions i profecies que suscità.

- 926-02 P. BROWE: *Die Hostienschändungen der Juden im Mittelalter*. — «Römische Quartalschrift für christlicher Altertumskunde und für Kirchengeschichte» 34, Freiburg im B. 1926, pàgs. 167-197.

Fa una exposició general i detallada de tots els casos que coneix de profanació d'hòsties per part de jueus. Ignora els dels països catalans.

- 926-03 YOSEF PATAI: *Sàtires de Salomó Bonafed* (en hebreu). — «Ha-Sofeh le-Hokmath Israel» (en hebreu) 10, Budapest 1926, pàgs. 220-223.

Presenta el poeta com a satíric i en transcriu alguns versos.

- 926-04 AHARON KAMINKA: *Poemes i proses rimades de rabí Salomó fill de Reuvén Bonafed* (en hebreu). — «Ha-Sofeh le-Hokmath Israel» (en hebreu) 10, Budapest 1926, pàgs. 288-295.

Publica cinc composicions més del poeta català.

- 926-05 JACOB MANN: *Une source de l'histoire juive au XIIIe siècle: la lettre polémique de Jacob b. Elie a Pablo Christiani*. — Dins *Mélanges offerts à M. Israel Lévi par ses élèves et ses amis à l'occasion de son 70e anniversaire*, París 1926, pàgs. 363-377 (= «Revue des Etudes Juives» 82, París 1926).

[Sing. 1781]

Presenta i comenta les al·lusions històriques, que són molt poques, contingudes en aquesta carta ja editada des de 1862, que creu escrita a València cap a mil dos-cents seixanta i tants. Malgrat l'optimisme de l'autor del treball, tot queda molt fosc, inclosos l'autor, la data i el lloc d'escriptura de la carta.

- 926-06 ISRAEL EFROS: *Studies in pre-tibbonian philosophical Terminology. I.: Abraham bar Hiyya, the Prince*. — «The Jewish Quarterly Review» 17, Filadèlfia 1926-1927, pàgs. 129-164, 323-368.

Estudia exhaustivament, en forma de vocabulari, tots els mots i girs de caràcter tècnic usats pel rabí català del segle XII a les seves obres principals.

- 928-01 CHARLES [SINGER]; DOROTHEA SINGER: *The Jewish Factor in Medieval Thought*. — Dins *The Legacy of Israel*, Oxford 1928, pàgs. 173-282.

Assaig històric que distorsiona i exagera els escassos punts de referència jueus de la cultura europea medieval, i posa al compte positiu dels jueus molts d'altres que no hi tenien cap relació. En el capítol de la transmissió dels coneixements, dedica un apartat a l'Aragó (pàgs. 226-228), on hi ha més errors que línies.

- 928-02 MARCUS LANGE: *Commentar des Meïri zum Traktat Chagiga, nach Handschriften herausgegeben* (en hebreu). — Dins *Festschrift zum 75jährigen bestehen der Realschule mit Lyzeum der Isr. Religionsgesellschaft Frankfurt am Main*, Frankfurt a. M. 1928, 7 + 59 pàgines, totes 66 numerades a part.

Edició científica del comentari a un dels tractats del Talmud, escrit per l'autor hebreu-català més prolífic.

- 928-03 *Ozar Wikuhim*. A collection of Polemics and Disputations, with Introduction, Annotations and Index by J. D. Eisenstein (en hebreu). — Nova York [1928]. — 384 pàg.

[Sing. 1772]

Publica, generalment prenent-los d'antigues edicions, els principals textos polèmics escrits per jueus, des de Josefus Flavius fins a Mendelsohn. Una bona part són d'autors catalans. Obra feta sense crítica ni cura filològica, és útil per a una primera aproximació, que cal sempre comprovar. N'hi ha una reimpressió feta a Israel l'any 1969.

- 928-04 JULIUS HOEXTER: *Quellenbuch zur jüdischen Geschichte und Literatur*. — II. Teil. Spanien. — Frankfurt a. M. 1928. — VII + 132 pàg.

[Sing. 148]

Antologia de textos sense cap mena de presentació, notes ni comentaris; ni originalitat, és clar. N'hi ha una segona edició de 1937 i una reproducció fotostàtica, Zürich 1983.

- 928-05 YESHAIA BERGER: *Sobre la gènesi, les fonts i la influència del «Sefer Sha'ashu'im», de rabí Yosef ben Meir ibn Zabara* (en hebreu). — «Ha-Sofeh le-Hokmath Israel» (en hebreu) 12, Budapest 1928, pàgs. 227-241.

Assenyalat paral·lels literaris de passatges de l'obra, alguns de generals, i d'altres concrets (pàgs. 234-241). Un complement al vol. 13, 1929, pàg. 81.

- 928-06 JEKUTIEL GINSBURG: *Enbalshem Efrayim Gerondi* (en hebreu). — «Hadoar» (en hebreu) 8, Nova York 5699 (= 1928-1929), pàgs. 22-23, 41, 54-55 i 71-73.

Amb una gran prolixitat, comenta el poc que pot extreure dels dictàmens de rabí Simon ben Semah Duran sobre rabí Bellshom Efraym, de Mallorca.

- 928-07 *Encyclopaedia Judaica*. — 10 vol. — Berlín 1928-1934.

Segona enciclopèdia del judaisme, subtitulada «Das Judentum in Geschichte und Gegenwart». Quedà interrompuda a la meitat, en el mot *Lyra*. Els

articles d'història d'Espanya foren encomanats a Fritz Baer, el qual no va organitzar clarament el material: dedicà un article a «Aragonien», que comprèn tota la confederació de regnes, amb una remissió a l'article posterior «Katalonien», però aquest té una simple remissió a «Spanien», que ja no es va publicar. Hi ha articles dedicats a Agramunt, Albalat de Cinca, «Alcira», Alcolea de Cinca, «Alicante», «Aytona», Barcelona, Castelló de la Plana, Cervera, «Játiva» i «Lérida», generalment sense cap error. Fidel Fita també hi té article. L'encarregat del judaisme francès tingué un criteri més ample, i hi posà fins i tot Ceret.

- 929-01 *Eshkol. Enciclopèdia israelita* (en hebreu). — 2 vol. — Berlín — Jerusalem 1929-1932.

Primera enciclopèdia moderna en hebreu, doblada de la que es publicava en alemany. Quedà interrompuda al segon volum, deixant incompleta la primera lletra de l'alefbet.

- 929-02 REUBEN MARGULIES: *La Disputa de Nachmànides amb el convers Pablo Cristiano a Barcelona, l'any 5023, davant el rei Jaume I i frares* (en hebreu). — Lwow [1929]. — 48 pág.

Publica el text de la Disputa, anotat però no crític (pàgs. 27-43), més dues cartes del rabí de Girona. També n'explica la vida (pàgs. 3-25).

- 929-03 HARRY AUSTRYN WOLFSON: *Crescas' Critique of Aristotle. Problems of Aristotle's Physics in Jewish and Arabic Philosophy*. — Cambridge (Mas.) 1929. — XVI + 759 pág. («Harvard Semitic Series» VI).

Analitza el significat i l'evolució de certs conceptes aristotèlics medievals, expressats en àrab i en hebreu, intentant d'aclarir el pensament de rabí Hasday Cresques. De fet, és l'estudi exhaustiu d'uns quants passatges del seu llibre *Or Adonai*, presentats (pàgs. 1-127), editats críticament i traduïts a l'anglès (pàgs. 129-315), amb notes de comentari que són monografies temàtiques (pàgs. 319-700). Bibliografia (pàgs. 703-714). Índex de noms i matèries, de referències a autors antics, i de termes filosòfics en hebreu, àrab, grec i llatí.

- 929-04 ISRAEL EFROS: *More about Abraham b. Hiyas philosophical Terminology*. — «The Jewish Quarterly Review» 20, Filadèlfia 1929-1930, pàgs. 113-138.

Forma un nou vocabulari de mots i girs de caràcter tècnic, presos de dues obres menors o breus del rabí català. De passada, fa correccions al treball anterior. Aquest treball i l'anterior foren inclosos al seu llibre *Studies in Medieval Jewish Philosophy*, Nova York-Londres 1974, pàgs. 171-252.

- 929-05 J. WEILL: *Note sur les maranes d'Espagne après l'édit de 1492*. — «Revue des Etudes Juives» 88, París 1929, pàgs. 59-61.

[Sing. 1546]

Assenyala dues provisions reials de 1493 i una de 1499 que es refereixen a l'expulsió dels jueus i a la instrucció religiosa dels convertits novellament.

- 929-06 FRITZ BAER: *Die Juden im christlichen Spanien*. Erster Teil: Urkunden und Regesten. I. Aragonien und Navarra. — Berlín 1929. — XXVIII + 1175 pàg. («Veröffentlichungen der Akademie für die Wissenschaft des Judenthums. Historische Sektion» 4).

[Sing. 91]

Recull imponent de documents, posats per ordre cronològic, referents als jueus de la Corona d'Aragó (pàgs. 1-918) i de Navarra (pàgs. 919-1005). La majoria estan il·lustrats amb notes crítiques i complements bibliogràfics i documentals, d'una riquesa informativa imponderable. El segle XV hi està molt poc representat, i hi falta la documentació eclesiàstica i, en general, tot allò que podria fer veure una superioritat de la religió cristiana pel damunt de la jueva, com són els conversos. Dedicava un excursus a les mencions de jueus en les antigues compilacions legals (pàgs. 1024-1043) i al dret privat aplicat a les transaccions entre jueus (pàgs. 1044-1080). Bibliografia (pàgs. 1081-1091) i índexs onomàstics, de matèries i d'autors citats. L'any 1970 se'n féu una reedició fotostàtica, amb un complement bibliogràfic de H. Beinart (pàgs. preliminars VII-XXXV).

- 929-07 M. GRUNWALD: *Aus Spanien und Portugal. Bemerkungen zu Fritz Baer, Die Juden im christlichen Spanien*. — «Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums» 73, Frankfurt a. M. 1929, pàgs. 366-376.

[Sing. 91a]

Com si fes un viatge per Espanya, comenta seriosament moltes dades del llibre de Baer, enllaçant-les amb dades tretes d'altres estudis, especialment al voltant de la mort, epitafis, confraries, etc.

ÍNDIX D'AUTORS

- G.F. Abbott 907-06
 Israel Abrahams 894-01, 896-04
 E.N. Adler 897-01, 899-04, 06
 E. Aguiló 899-05, 900-03
 Eugène Albertini 906-12
 José Amador de los Ríos 848-01, 875-04
 N. Aptowitzer 907-03
 Angel del Arco 918-02
 Eleazar Atlas 887-10
 Heimann Auerbach 907-08
- W. Bacher 888-02, 897-01, 905-05, 912-04, 05
 Leo Baeck 900-13
 Fritz Baer 913-01, 924-02, 925-03, 04, 05, 926-01, 928-07, 929-06
 Andreu Balaguer 882-01, 03, 891-05
 I. Bédarride 861-02
 H. Beinart 929-06
 Bensemer 901-01
 Yeshaia Berger 928-05
 J. Bergmann 898-05
 E. Le Blant 860-05
 Isaac Bloch 884-01, 885-03
 Joseph Samuel Bloch 875-02
 Philipp Bloch 879-04
 Manuel de Bofarull 889-04
 Heinrich Brody 893-03
 P. Browe 926-02
 N. Brüll 879-02
- Isidore Cahen 861-03
 Adolfo de Castro 847-02
 Roc Chabàs 903-03
 J. Chotzner 896-01, 900-15
- Samuel Daiches 921-02
 Francisco Danvila 886-01, 887-04, 891-01
 Israel Davidson 914-08, 925-01
 Heinrich Denifle 887-05
 G. B. Depping 834-01
 J. Derembourg 867-01
- Israel Efros 926-06, 929-04
 Jakob Egers 884-05
 J. D. Eisenstein 928-03
 Moritz Eisler 883-07
 Israel Elfenbein 915-01
 Antoni Elias 902-03, 04
- A. Epstein 888-07
 Isidore Epstein 925-02
 I. N. Epstein 910-08
 Louis M. Epstein 914-09
- Cesáreo Fernández Duro 891-03
 Francisco Fernández González 881-02, 886-02
 G. L. Santos Ferreira 917-01
 Herschell Filipowski 851-01
 James Finn 841-01
 F. Fita 875-03, 878-01, 882-07, 883-05, 884-08, 885-06, 887-01, 888-03, 889-03, 05, 890-04, 05, 06, 891-02, 900-05, 06, 07, 08, 09, 10, 11, 12, 903-05, 06, 905-02, 03, 906-06, 07, 08, 09, 10, 907-10, 910-04, 912-03, 914-02, 04
 D. Frankel 901-03
 Z. Frankel 868-01
 P. F. Frankl 876-01
 E. Freiman 860-03
 A. Freimann 910-03
 Jonathan Friedländer 865-03
- A. Geiger 860-02
 Jekutiél Ginsburg 928-06
 R. J. H. Gottheil 904-01
 H. Graetz 863-01, 865-05, 879-03, 890-02, 894-09
 Selig Gronemann 869-01
 Henri Gross 869-02, 882-04, 897-02
 M. Gruenewald 894-04
 M. Grunwald 929-07
 Jacob Guttmann 894-09, 908-01
 Julius Guttmann 900-14, 903-02, 915-03, 924-03
 Michael Guttmann 906-11, 911-01, 913-02
- S. J. Halberstam 868-05, 871-01; 885-04, 895-02, 897-01, 898-02
 E.-T. Hamy 891-06
 Maurice H. Harris 907-07
 D.M. J. Henry 835-01
 Julius Hoexter 928-04
 James K. Hosmer 893-05
 Martin Hume 912-01
 Isaac Husik 916-03

- Joseph Jacobs 894-02, 03
 Heinrich Jaulus 874-02, 875-01
 M. Joël 866-02
- Salomon Kahn 889-02, 891-04, 894-07
 Aharon Kaminka 895-01, 926-04
 David Kaufmann 882-08, 883-01, 884-07,
 885-04, 887-09, 10, 894-08, 895-02, 896-
 03, 897-03, 898-04, 899-02, 03
 M. Kayserling 860-06, 861-01, 865-02, 04,
 06, 866-01, 867-02, 890-01, 892-02, 03,
 893-01, 894-06, 896-02, 901-02, 902-02,
 904-02, 03
 Joseph Kobak 868-04
 Jakob Kohn 865-03
 Semuel Krauss 906-01
 Theodor Kroner 868-03
- Leo Landau 906-02
 Marcus Lange 928-02
 I. Last 907-01
 Javier de León 920-01
 Israel Lévi 887-08, 899-01, 04, 05
 Rodolfo Levi 915-04
 Alfred Lévy 910-06
 Lewin 883-06
 Maurice Liber 907-02, 03
 E. H. Lindo 848-02
 Gabriel Llabrés 900-04, 05, 06, 07, 09, 10,
 11, 12, 902-01
 Isidore Loeb 879-01, 882-03, 06, 883-03,
 04, 884-02, 885-01, 02, 05, 886-03, 887-
 02, 03, 04, 06, 888-01, 04
 Loewenstein 903-04
 A. Loewenthal 910-01
- Jacob Mann 926-05
 Reuben Margulies 929-02
 Francisco Martínez Marina 799-01
 Alexander Marx 910-05, 08
 I. Meerschen 923-01
 Francisque Michel 847-01
 J. Millás 925-03
 Joaquim Miret 904-05, 907-02, 909-01,
 914-05, 916-01, 02
 S. Mitrani-Samaritan 907-04
 Leonello Modona 887-09
 Alfred Morel-Fatio 882-02
 D. H. Müller 898-04
- Adolf Neubauer 868-02, 871-02, 872-01,
 876-02, 877-01, 878-02, 880-02, 882-05,
 884-03, 06, 888-06, 890-03, 892-01, 893-
 04
 Abraham A. Neuman 914-07
 J. Nicks 914-06
 Leo Niemcewitsch 912-02
- H. Omont 905-04
 Juan Ortega 904-04
 L. Oury 862-01
- Yosef Patai 921-01, 926-03
 Julián Paz 907-09
 Gustave Pearlson 898-03
 Félix Pérez Aguado 893-06, 894-10
 Joseph Perles 858-01, 860-02, 863-02
 Porges 903-04
 Adolf Posnansky 914-01, 922-01, 924-03
 Samuel Poznanski 900-02
- J. M. Quadrado 886-04
- M. E. Rapaport 898-01
 S. J. L. Rapoport 860-03
 Jean Régéné 906-05, 910-07, 921-04
 Jakob Reifman 852-01
 Ernest Renan 860-05, 865-01, 877-01, 893-
 04
 E. La Rigaudière 860-04
 Ramon Riu 892-05
 Ulysse Robert 883-02, 891-05
 José Rodríguez de Castro 781-01
 Charles de la Roncière 924-04
 M. Rosenmann 917-02
 D. Rosin 872-01
 Cecil Roth 896-04
- M. Saenger 854-01, 855-01
 José Salarrullana 919-01
 S. Schechter 892-06
 S. M. Schiller 888-05
 M. J. Schleiden 877-02
 J. von Schlosser 898-04
 Jacob Schor 903-01
 Martin Schreiner 894-11
 Moïse Schwab 903-04, 906-04, 907-05,
 914-05, 916-01, 02
 Simon Schwarzfuchs 897-02
 Zecharia Schwartz 911-02
 Joan Serra Vilaró 914-03
 J. H. Shorr 851-02
 Charles Singer 928-01

Dorothea Singer 928-01

Nahum Slousch 910-02

Maurice Steinschneider 860-01, 02, 865-02,
867-03, 872-02, 873-01, 02, 874-01, 882-
01, 885-03, 893-02, 04, 900-01, 03

H. Stourdzé 906-03

Paul Studer 921-03

E. Támara 894-03

A. Tauber 924-01

Ángel Tineo 881-01

Eduard Toda 893-05

Charles M. de Tourtoulon 884-04

F. Vernet 892-04

Pere Vidal 887-07

Vicente Vignau 874-03

Meyer Waxman 918-01

J. Weill 929-05

I. H. Weiss 889-01

Salomo Werbluner 848-03

J. Winter 894-05

Julius Wolfsohn 905-01

Harry A. Wolfson 916-04, 919-02, 929-03

Aug. Wünsche 894-05

Abraham S. Yahuda 915-02

Bernhard Ziemlich 880-01